

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERT
TELEFON: 1-194-30

SZERKESZTI:
NADLER HERBERT
A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DIJ:
EGY ÉVRE 6 PENGŐ
FÉLÉVRE 3 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 60 FILLÉR

XXXII. ÉVFOLYAM

12. SZÁM

1936. DECEMBER

KARÁCSONY.

Vadas Ernő felvétele.

TARTALOM:

Rapaics Raymund dr.: Óshonos örökzöld
növényeink.

ifj. Udvardy Miklós: Élet a rétaljon.

Winkler Béla dr.: Az állatok öngyilkossága.

Sátori József dr.: Vadgalambok az emberi települések
közelében.

Schenk Jakab: Nemzetközi vizsgálat a vadludak és
vadrécék állományának megállapítására.

Rövid közlemények.

Könyvekről.

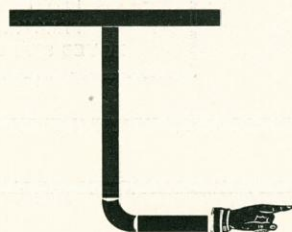
Mi ujság az Állatkertben?

Hankó Kató: Madárkarácsonyfa.

Özv. Simonffy Béláné: Szelid őzikenk.

A BUDAPESTI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN

TÉLEN:

Jégpálya ~ szánpálya ~ csatoló
buffet ~ melegedő ~ zene

A bérletjegytulajdonosok a jégpályát díjtalanul használhatják

Bérletjegyek ára egész évre:

Felnőtteknek 12 P

Tanulóknak és

gyermekeknek 6 P

Köztisztviselőknek 8 P

Köztisztviselők

gyermekének 5 P

(elemi és középiskolai tanulók)

Napijegyek ára: 70 fillér

Vasárnap: . . 50 fillér

10 éven aluli

gyermekeknek: 30 fillér

GUNDEL

állatkerti vendéglői
kiváló konyháiról közismertek

P O L G Á R I Á R A K

Z E N E

Éttermei és terraszja a Gellért-szállóban a vidékről
felránduló közönség és külföldi látogatóknak
kedvelt szórakozási helye.

SCHREIER BÉLA

kereskedelmi részvénytárs.

BUDAPEST

VII., Izabella-utca 34. sz.

Tel.: 1-438-49 és 1-310-62

Vesz és elad

mindennemű szálás, és
szemestakarmányt,
örleményféléket, gabona-
neműeket, fűszert, hüve-
lyes- és gyarmatárut.

Új nagy főárjegyzék, mely növényárjegyzéket is tartalmaz, ingyen és bérmentve!

Mauthner Ödön

Fennáll
több mint
60 éve!

magtermelő és magkereskedelmi részvénytársaság

Központ: Budapest, VII., Rottenbiller-utca 33.

Fióküzlet: 1. számú
IV. KER., KOSSUTH LAJOS-UTCA 4.,
a Ferenczrendiek templomával szemben

Telefon: 1-892-15

Telefon: 1-463-65

Sürgöncym: Mauthnerek

Fióküzlet: 2. számú
VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 59.,
a Nyugati pályaudvar közelében

Telefon: 1-291-94

Kövirózsa (*Sempervivum*) tölevélrózsái.

Nadler Ferenc felvétele.

ŐSHONOS ÖRÖKZÖLD NÖVÉNYEINK.

Írta: Rapaics Raymund.

Nálunk a növényzet télen pihen. Erdő és mező elfakul, mert a fák lombjukat levetették, az évelők visszahúzódtak a gumókba, hagymákba, az egyévesek pedig a magvakba. Nemcsak a legszebb dísz, a sok virág tűnt el, hanem a zöld lombzat is. A levelek is sokkal érzékenyebbek, finomabb szerkezetűek, hogysem tartósan dacolhatnának a téli fagyokkal, ezért a mérsékelt övet főképpen olyan növényfajok hódították meg, amelyeknek levelei rövid életűek, tavasszal fakadnak s ősszel működésüket befejezve, lehullanak.

Ez jellemzi az átlagot, a tömeget. Annál feltűnőbb, annál érdekesebb, hogy kivétel is akad, sőt, miként alább majd látjuk, nem is valami kevés. Olyan növényfajaink is vannak, amelyeknek levele hosszabb életű, ősszel nem pusztul el, átéli a telet is, tavasszal újra munkába kezd s az új hajtásokon már új, fiatal levelek is fejlődtek, amikor észrevétlenül elhal. Az ilyen növényt örökzöld növénynek nevezünk, mert mindig van zöld lombja.

Az örökzöld növény levelét tehát az jellemzi, hogy egy évnél tovább él. Hogy azonban meddig él, csak a második évet éri-e meg, avagy több

évet is lát, az a fajok és külső körülmények szerint változik. Ismerünk olyan növényeket is, amelyeknek levele tizenöt évig is él, ilyen például a brazilai-díszfenyő (*Araucaria brasiliensis*); a fenyőfélék között általában nem ritka a hosszú életű, három-öt-nyolc évig élő levél. A legcsodálatosabb növény ebben a tekintetben a délafrikai *Welwitschia mirabilis*, egy nyitvatermő, ez mindössze csak két levelet fejleszt, de ezek ugyanannyi ideig élnek, ameddig a rövid, tuskós szár él, körülbelül egy évszázadig.

A külső körülmények hatására jellemző, hogy a száraz, szeles, pusztai éghajlat a hosszú életű lombnak, tehát az örökzöld növénynek leggyilkosabb ellensége, ezért a mérsékelt és a hideg öv pusztáin hiába keresünk örökzöld növényeket, ellenben a hegyeken, a tengerpartokon és a hóval védett északi tájakon a mérsékelt és a hideg övben is sok örökzöld növény van, sőt a magas táj és a magas észak megnyújtja a hosszú életű levél életét. Örökzöld fenyőink levelei például az alacsonyabb tájakon csak két-három évig, 600 méter magasságban már négy-hat évig, 1000 méteren felül pedig nyolc-tíz évig is élnek. A kerek-

Fehér-fagyöngy (*Viscum album*) akácán, Ikervárott, Vas megyében.
Vajda László felvétele.

levelű-körtike (*Pirola rotundifolia*) örökzöld évelő-növény, nálunk a levelei többnyire csak egy telet élnek át, a hegyeken azonban kettőt is, Grönlandon pedig négy telet is.

Magyarország, különösen mai csonka határai között, örökzöld növényekben aránylag szegény, mert területének nagy része pusztai síkság, ez pedig, miként említettük, nem alkalmas örökzöld növények településére. Még a mérsékelt öv legsebb és leghatalmasabb örökzöld növényei, a fenyők sem élnek az Alföldön, csak egy fajuk merészkedik le a homokpuszták szeles, száraz birodalmába, a *boróka*. A Magyar-Középhegység is, különösen keleti része, az alföldi éghajlat hatása alatt van, nincsen őshonos fenyvese, csak nyugati részén, ahol már az Alpok éghajlatának hatása jelentkezik, bukkannak fel a fenyveseknek legkeletebbre, a puszta birodalma felé előretolt szigetei, a szentgáli *tiszafa*-állományok és a fenyőfői *erdeifenyves*. Tovább nyugatra egyre több

a fenyves, s amint az Alpokhoz közeledünk, az erdei-fenyvesek a síkságra is lenyomulnak, az Alpok alján pedig országunk határát a luc- és jegenyefenyő állományai is átlélik. Örökzöld túlevelű növényeink között a *tiszafa* levele a leg-hosszabb életű, átlagos élet-tartama hat-tíz év.

Amikor azonban örökzöld növényekről beszélünk, általában nem a fenyőfélékre gondolunk, hanem a lomboslevelű-ekre, vagyis a zárwatermő virá-gos növényekre, amelyeknek levele többnyire nagyobb és szélesebb. Délebbre eső vidé-keken ezek a nagylombú örök-zöld növények gyakran a fák és nagyobb cserjék sorában található, miként már a Föld-közi-tenger mellékén is, a forró égövben pedig az örökzöld nö-vények a legóriásibb fák kö-zött sem hiányoznak. Még Európa nyugati tájain is élnek nagyobb örökzöld cserjék, ami-lyen a *puszpáng* és az *Ilex apuifolium*, hozzánk azonban ezek már nem jutnak el, nálunk csak az alacsonyabb cserjék kö-zött vannak örökzöldek, ame-lyek az erdőben a fák védelmé-ben húzódnak meg. Az Alföld pusztai éghajlata alá ezek sem hatolnak, a Közép-Duna vona-lát a síkságon nem lépik át, csak a hegyvidéken találunk néhány hírmondót, de a Kár-pátok alján kevesebbet, mint az Alpok alján.

Legismertebb és legtekin-télyesebb örökzöld növényünk a borostyán (*Hedera helix*), legszebb legérdekesebb kapasz-kodó folyondárunk. Tölgyeseinkben és bük-köseinkben a legpompásabb téli dísz. Eleinte a fák alatt, a földön terjed, ilyenkor a talajt öt-akarélyú leveleivel fedi be, amikor azonban a szára fatörzshöz ér, a fatörzs felé fordult részén rövid légyökereket fejleszt s ezek szorosán a fakéreghez tapadnak. Tapadó légyökereivel azután egyre magasabbra kapaszkodik, végül fel-hatol a fa koronájába, s ott eléri a teljes napfényt. Ekkor a borostyánt nagy változás éri. Ezután már nem ötkarélyos, hanem tojásdad leveleket fejleszt, s a tojásdad levelű hajtások végén vala-melyik őszen kinyílnak az ernyős virágzatok a zöldesfehér virágokkal, amelyekből később fekete bogyók lesznek.

A borostyán örökzöld növényeink között lát-szólag kivétel, mert tekintélyes magasságot ér el. Ha azonban meggondoljuk, hogy a fatörzshöz tapad, hogy igazi magasságát nem a talajtól a fa csúcsáig, hanem a fakéregtől keresztben a lomb

terjedelméig kell mérni, mintha a földön feküdne, kiderül, hogy a borostyán sem sorolható az igazi fatermetű örökzöld növények közé, amit legjobban az a körülmény szemléltet, hogy a földön kúszva, nem ér el nagyobb magasságot.

Örökzöld növényeink között a borostyánnál is különösebb jelenség a fehér-fagyöngy (*Viscum album*). Avatatlanoknak a borostyánról is gyakran az a téves véleményük van, hogy élősködő, holott egész életében mindenkor a talajból táplálkozik. A fagyöngy azonban legalább is félélősködő. Élősködő növényeink között a legfeltűnőbb, mert a fa koronájában telepedik meg, valamelyik ágon csírázik, szívógyökeirei a fa ágába hatolnak és tőle vonják el a táplálékot. De csak a vizet és vízben oldott sókat, mert a fagyöngy zöld leveleivel maga veszi fel a légből a szén-savat és maga készít szerves vegyületeket. A fehér-fagyöngy különösen télen ötlük szembe, amikor a fa lehullatta lombját, a fagyöngy ellenben a fehér környezetben zölden ragyog. Érthető, hogy ennek a különös növénynek régi időkben titkos erőket tulajdonítottak, sőt az angolok és angol szokásokat követő családok még korunkban is a karácsonyi csoda jelképének használják. Tölgyfán a fehér-fagyöngy rendkívül ritka, annál gyakoribb a sárga-fagyöngy (*Loranthus europaeus*), de ez ősszel a lombját lehullatja.

Az erdő talajában gyökeröző, a fák alján élő örökzöld cserjék között mindenki ismeri a piros-áfonyát (*Vaccinium vitis-idaea*); ezt nemrég mutattam be *A Természet* olvasóinak. Az áfonya a hangafélék családjába tartozik, ez a növénycsalád igen gazdag örökzöld növényekben. Sajnos, országunk mai határai között a sok hangaféle örökzöld növény közül a piros-áfonyán kívül csak a csarab (*Calluna vulgaris*) őshonos, ez is csak az ország nyugati részén; első csarabos szigeteink a Bakonyban tűnnek fel, az Alpok alján azonban már éppen olyan szép csarabosok vannak, akár csak Európa nyugati táján. A csarab örökzöld mivoltából nem sok mutatkozik, mert négy-sorosan, fedeléken álló levelei aprók, körülbelül két milliméter hosszúak. Ez a növény mégis igen érdekes, mert növényföldrajzilag az Atlanti-óceán felől keletre törő nyugati hatást a csarab jelképezi, miként a keleti pusztai hatásnak az árvalányhaj a jelképe.

Tölgyfán kapaszkodó borostyán (*Hedera helix*) a Hárshegyen.
Vajda László felvétele.

Nem annyira az erdőkből, mint inkább a kertekből és temetőkből ismerik a kis-börvényt (*Vinca minor*), holott ez is őshonos növényünk. Erdünkben elég gyakori, indaszerűen kúszó ágain lándzsás-kerülőleges, bőrnemű, hosszú életű levelei vannak. Több vidéken »télizöld« a használatos neve. Nemzetsége, amelyet nálunk rajta kívül a lombváltó pusztai-börvény képvisel, a forró égövben gazdag növénycsaládba tartozik.

Két örökzöld növényünk a farkashárs-nemzettség faja, egyik a henyefarkashárs (*Daphne cneorum*), a másik a babérlevelű-farkashárs (*Daphne laureola*). Utóbbinak visszás-lándzsás levelei tíz centiméternél is nagyobbra nőnek, a cserje is jókora magasságot ér el, vagyis lombos örökzöld növényeinket legjellegzetesebben ez a növény képviseli. A henyefarkashárs levelei többnyire keskeny lándzsásak, közelednek a tűlevél alakjához. Viszont a henyefarkashárs virágai szebbek, mert rózsaszínűek és illatosak.

Egértövis (*Ruscus aculeatus*) az erdő alján a Harsányhegyen, Baranya megyében.
Vajda László felvétele.

Örökzöld növényeink között nagyon érdekes a liliomfélék családjába tartozó *Ruscus*-nemzetség két faja, az egértövis (*Ruscus aculeatus*) és a lónyelv (*Ruscus hypoglossum*). Mind a kettő déleuropai növény, de a Dunántúl déli részén hazánkban is tenyésznek; az egértövis főképpen Baranya megyében gyakori, de Tolna megyében is honos, a lónyelv pedig Vas megyéig terjed, s ott éri el Európa eme részén terjedésének északi határát, miként az egértövis Tolnában. Az egértövis a tölgyerdők alján olyan tömegesen terem, hogy örökzöld ágait sarlózzák és koszorúkötésre a fővárosba szállítják, különösen Halottaknapjára. A lónyelvet Pécssett a bokrétákhoz zöld gallérnak használják. A *Ruscus*-nemzetség fajainak az az érdekessége, hogy úgynevezett levelei nem levelek, hanem levélszerűen ellaposodott ágak. Így értjük meg, hogy virágaikat a »levelek« közepén fejlesztik, s később ott pirosodnak meg a bogyók, amiért a *Ruscus*-nemzetséget csodabogyónak is nevezik.

Vannak örökzöld növényeink a félcserjék, vagyis olyan törpetermetű cserjéink között is, amelyeknek szárai csak alsó részükben fásodnak el, felső részük télen elpusztul. Ilyen örökzöld növényünk a körtikefélék családjában a gyöngyöskörtike (*Pirola secunda*), amely a Dunántúl hegyvidékein, sőt a Mátrában és a Bükkben is honos, azonkívül az ernyős-körtike (*Chimaphila umbellata*), amely nálunk a Borostyánkő-hegységben

látható, s noha törpe félcserje, levelei három-öt telet is átélnek. Örökzöld félcserjénk még a pacsirtafűfélék családjába tartozó törpe-puszpáng (*Chamaebuxus alpestris*), szintén csak a Borostyánkő-hegységben és a gatyás-rekettye (*Genista sagittalis*) az Alpok-alján.

Az örökzöld növényeket általában és kertészetiileg is csak a fák és cserjék között keressük, ezért felsorolásunk végére most pontot tehetnénk. Ha azonban az »örökzöld« fogalmát szakszerűbben értelmezzük, nyilvánvaló, hogy azokat az évelőnövényeket is örökzöldeknek kell tartanunk, amelyeknek levelei átteleznek s tavasszal mindaddig, vagy még tovább is zöldelnek, amíg az új levelek kifejlődnek. Ezek a legkisebb örökzöld növények, de nem a legjelentéktelenebbek. Ilyenek például kövirózsáink, latin nevük is *Sempervivum* (*semper* = mindig, örökké; *vivum* = élő, a növénytanban = zöld). Ezt a nevet meg is érdemlik, mert mind a magról kelt, mind a sarjadzó levélrózsa négy-öt évig vagy tovább is zöldel, csak ezután nyúlik meg a szár, hogy csúcsán kifej-

leszthesse a virágzatot, s ezzel az egész tő befejezi életét. A kövirózsáktól mindenképpen szép teljesítmény, hogy a mi éghajlatunk alatt isnégy-öt évig zöldelő leveleket fejlesztenek. Noha rövidebb, de elég hosszú életűek a fürtös-kőrontó (*Saxifraga aizoon*) és a dunai-daravirág (*Draba demissorum*) húsos levelű törzsei, hogy besorozhassuk örökzöld évelőnövényeink közé.

Babérlevelű-farkashárs (*Daphne laureola*) a Vérteshegységben, a Fani-völgyben. Vajda László felvétele.

Az örökzöld- és a lombhullató növény látszólag jól elkülöníthető egymástól. A természet teremtett azonban átmenetet is, amely az elkülönítést megnehezíti. Vannak olyan növények is, amelyeknek lombja áttelel, s vagy tél végén, tavasz elején pusztul el, vagy legfeljebb megéri az új levelek fejlődésének kezdetét. Az ilyen levelet telelőnek nevezzük, a növényt pedig az örökzölddel szemben télizöldnek. Később hull le cserjéink között a fagyal (*Ligustrum vulgare*) levele, délen van télizöld változata is (var. *sempervirens*), de a kertészek jobban szeretik a szintén télizöld japán-fagyalt (*Ligustrum ovalifolium*), ezt látjuk a kertekben, nem pedig a nálunk is honos európai-fagyalt. Áttelel a levelek bizonyos része némely rózsánkon (*Rosa gallica*) és szedrünkön (például a *Rubus tomentosus*, *bifrons*, *discolor*, *vestitus*) is. Igen sok áttelelő tőlevelű évelő is van, egyik-másik télizöld növény színe feltűnő, ilyen a ciklámen (*Cyclamen europaeum*), a kapotnyak (*Asarum europaeum*). A kórós-kutyatej (*Euphorbia amygdaloides*) telelő levélrózsáját szára tetején viseli. Az örökzöld évelő körtikék (*Pirola rotundifolia*, *uniflora*) sorához közvetlenül csatlakoznak a télizöld körtikék (*Pirola minor*, *chlorantha*, *media*). Pázsitfüveink és páfrányaink között is vannak télizöldek.

Nem hiányzik az áttelelő levél a kétnyári és az egynyári növények nagy csapatában sem. Ezek után azt a nézetünket, amelyet a levél élettarta-

Lónyelv (*Ruscus hypoglossum*) a Harsányhegyen, Baranya megyében. Vajda László felvétele.

máról közönségesen megalkottunk, valamennyire helyesbítenünk kell, mert még a mi szélsőséges éghajlatunk alatt is nagy serege él az olyan növényeknek, amelyek levele hosszabb életű, mint az átlagos nyári levél, vagy áttelelésével tér el az átlagtól. Elég örökzöld és télizöld növény él még magyar földön is, csak a magyarföldi növényzetben az örökzöldek és a télizöldek legnagyobb része a földre simul, elrejtőzik, mert az avar és a hótakaró a tél dermesztő szele ellen megvédi.

ÉLET A RÉTALJON.

Írta: ifj. Udvardy Miklós.

»Kiszáratt a tóból mind a sár, mind a víz;
A szegín barom is csak a pásztorra níz,
Istenem, Teremtőm, aggy egy csendes esőt,
A szegín jószágnak jó legelőmezőt.
A szegín bojtárnak hű igaz szeretőt.«

(Ősi hortobágyi pásztornota.)

Hajduszovát, 1936 július havában.

Hol vagy, Alföldünk régi mocsárvilága? Hová tűntél, régi rónaság? Ma már a nevedet is elfelejtik. Ki tudja már a késői utódok közül, mi volt a róna, a láp, a rét, fenyér, lapos? Ki tudja, mi az a batonya vagy gödény, a méltóságteljes fehér madár, — mai németes neve pelikán — amely hajdan seregesen úszkált a vizeken? Ki tudja, hogy a hattyú — ma a grófi kertek díszmadara — azelőtt százával élt a vizeken és tojását szekérszámra adták el a réteken lakó pákászok.

Letűnt ez a világ. A mai ember talán meg se látná szépségét. A rideg számítás, az emberi haszonlesés eltűntette a föld színéről. Pedig a falusi nép a mocsárvilágból élt. Sohasem a paraszt érdeke volt a lecsapolás, legfeljebb a nagybirtokosoké.

Most járom az alföldi falvakat, keresem a letűnt világot, a pásztoréletet, a vad madarakat, a nótákat a pásztortűz mellett és a vadlúd kiáltását a szikes tavon. És futok a délibáb után, mert a vizet hozza élem.

Járom az alföldi falvakat. Keresem, milyen volt a régi élet, milyen lesz az új? Mert a mai csak küzködés. Valahol, valamikor meg fog változni. Amíg a régi világ emlékeiből tart, keresni kell azokat, mert sokat lehet tanulni, okulni belőlük a jövőre.

A Hajduság falvai mind vizek mellett vannak. Ladány, Nádudvar, Szoboszló, Szovát, Újváros és a többi. Mintha sajnálták volna a jó földet a házak alá. Sokszázados törökjárás tanította erre a népet. Amelyik falu a termékeny földek közepén volt, az eltűnt; lerombolták, felégették. Csak az maradt meg, amelyikbe száraz lábbal nehezen lehetett bejutni, sereggel, katonasággal meg éppen nem volt megközelíthető. Ezek a falvak aztán gazdagon éltek a víz áldásából, halból, vadból, nád-vágásból. Nyájaikat eltartotta az elpusztult falvak helyén a gazdag legelő.

Állok a szováti országúton. Elöttem a falu. Festő ecsetje alá való kép. Hosszú gémeskutak oltalmában zöldelő akác-fák közé rejtett fehér házak. A deszkakerítés alatt hatalmas síkvíz csillog, tükrözik benne a fehér házsor, az akácfa, a gémeskút. Partján a fehér sziket a nap forró esti sugarai rózsásra festik.

Megszólítok egy gazdát: — Miféle víz ez, hogy nincsen a térképen? — Az ősz parasztember szomorúan mutat a vízre. — Éz, uram, ez? — csóválja fejét.

— Emmég a tavaszon káposztáskert vót. Hogy esett az eső, felvette a víz. Szűk lett neki a kanális. Oda a káposzta.

Ömlik a szó a szegény emberből. — Három mérnök dolgozott rajta, uram. Háromszor vitték el a vizet a határból. Vót itt elég buzaföd anélkül is, nem kellett vón a legelőt kiszárítani. — Tette hozzá. — De legalább jól csinálták vóna! Itt van ni! A szegín ember káposztáját, tengerijét előnti a víz.

Szótlanul hallgatom a panaszáradatot, mert igaza van. A helytelen szabályozás többet árt, mint használ. Most a falut körülkanyargó Kösüly ér, hajdani nagy folyás csatornája, nem győzte a sok vizet. Régi kanyargós folyását birtokába vette a talajvíz.

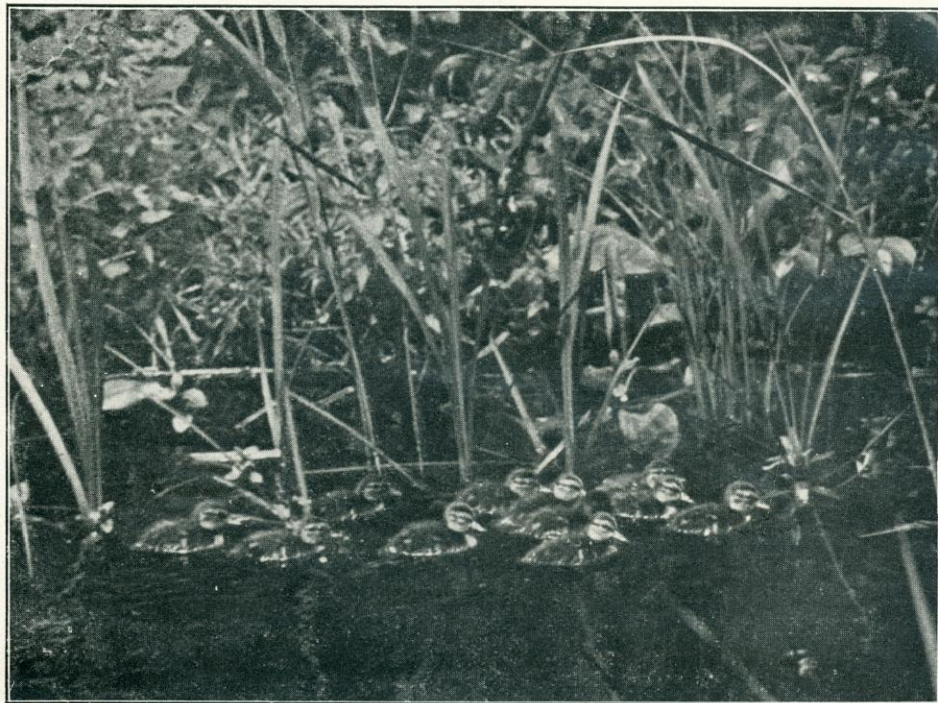
Tovább ballagok a falu vége felé, ahol akác-erdő mellett susogó nádas hívogat, csalogat.

A kiserdőben megpihenek a rekkenő hőségben. Sárgarigók, bábaszarkák tolakodó hada vesz körül. Mindenfelé gerlék kara turbékol. Két hím a szemem előtt tépi egymást tüzesen. Pedig a szerelem évadja már elmúlt. A kékvércse hangosan sivitva félti tőlem pelyhes fiát, amely már repülni tanul. Zavarában elejti a hozott egeret, lecsap utána lábamhoz, de ijedten vercesegve suhan el.

A nádas szélén a sokféle nádverébnek, rigónak

kerregő-krárogó zenekara fogad. A töltésen haladok beljebb. Mellettem megzissen a nád, titokzatos lakója zajos lépteim elől biztosabb helyre igyekszik. Találgatom, mi volt. Ruca vagy szárcsa?

Szabad vizet keresek, ahol életet, víziéletet

Tökésruca fiókái. Studinka László felvétele.

láthatok. Hát van is. A faluvégi cigánysor alatt szétnyílik a nád. Megállok rejtő fala mögött, onnan lesek ki. Mintha megelevenedne a régi nóta:

»Tószílibe vizi madársereg,
Sütkörődve száz nyelven csicsereg.
Az éhsirály csapong a víz felett,
Sírva ríva keres halkanyeret.«

De itt a tó egyik végén az iszapos vízben tizenöt-húsz barna cigánypurdé lubickol, paskol. A másikon tarka zszibongó madárélet. Koromfekete vizityúkok, hókás-szárcsák társaságában hófehér házikacsák méregetik a vizet. Vigyázatlan csobbanásomra a sereg szétválnak. A szárcsa, vizi-tyúk szárnyalva, úszva igyekszik a nádba; a rucahad békésen szürcsöli tovább a vizet. A purdék ijedten mutogatnak rám. Egy gólya is emelkedőben van, nehézkes szárnylökésekkel a falu felé repül.

A zöldelő sáv mentén ellenkező irányban megyek tovább. A szikes part között alig 50—60 méter széles nádcsik húzódik és mutatja, hogy itt volt hajdan a mocsárvilág központja, a »Kösi«-ér folyása.

A sűrű nádat kis utca szakítja meg. Bejáratánál rozzant ladik pihen. A vadászévad kezdetéig felé se néznek a falubeli vadászok. Gondtalanul vezetgeti fiókáit mellette egy feketenyakú-vöcsök. Pittyegve kapkod a vízbe a bogárság után, anyányi fiókái éhesen veszik körül.

Hosszúrányúlt árnyékom eléri őket. Nekilódul a nyolc-tíz madár, ki a vizen, ki a víz alatt bukdácsolva, menti a bőrét.

A kis szárcsák alig fürj nagyságúak. Csendesen úszva, iparkodnak tőlem szabadulni. Az egyik kanyarodóban a sásosból a tündérrózsák közé, a síkvízre szorítom őket. Összenéznek, kurta szárnyukkal mintegy vezényszóra paskolják a vizet, míg végre arasznyira a sás fölött néhány métert repülnek, hogy odaát a menedékhelyre loccsanjanak.

Hirtelen megimbolyog egy kákazsombik. Barna madár bontogatja szárnyát és széles csapásokkal emelkedik a légbe egy rétihéja, a nádasok rablómadara. Az ijedt szárcsák közelében lomhán leereszkedik, ám egy zörgő szekér elől bosszúsán megint felszáll.

Takarítják az Életet. Keresztekkel megakartott szekér porzik a sziken. Lassú ökrök vontatják. Egy legény ballag a szekér nyomában, pipázik; egykedvűen néz el fölöttem.

Szárnycsapkodás a hátam mögött. Ismeretlen madár készül leszállni, éppen mellém. Hirtelen nem is tudom, miféle fajzat? Apró termet, sárga, barna, fekete színek villognak szemem előtt; hosszú láb, hosszú csőrrel alig három lépésre mögöttem a nádon ül a kis pocgém! Már észrevettem és odébb áll. De néhány lépéssel odébb felzavaram a párját, aztán a másodikat, harmadikat.

Közben a nap lement. Jelentik ezt az este vérszopói, a szúnyogfelhők. Sokszáz fecske rémítgeti őket, jómagam pedig áldom a kis madarak munkáját. Egyszerre fehér fecske tűnik fel. Vagy csak a szemem káprázott? Nem! A fehér madár a vízre ereszkedik. Egy vizifecske, lenge halászcsér volt. A parasztok itt »töcsér«-nek nevezik. Csakhamar a többi is előkerül. Akad még egy kormosszerkő is, hú mása a fecskének, mert a színe is sötét, szárnya hegyes, farka villás. Csak tápláléka más: vízi bogárság.

Loccsan a víz mellett, még látom, hogy egy kis vízcisibe surran tüneményes gyorsasággal a zsombikok közé, rejtekébe.

Kis tanya ötlik szemembe a part mellett. Néhány perc múltán elérem. Két gyerek hason fekve hever a fűben. Ilibápsztorok. Öregasszony a szín alatt tehenet fej. Borzas kutya vakkan rám, lusta megmozdulni; a hőségtől nyelvét lógatja. A nádfedelű kunyhó képe visszacsillog a fehér tündérrózsák közül. Rozzant faláról hull a mész, a vakolat. Aki itt nőtt fel, azt az Isten is halásznak, pákásznak teremtette!

A faluban estére harangoznak. Még elég világos van, látom a tornyot: 8 óra.

Közben szétnyílik a kákafüggöny, figyelő vadkacsa úszik ki. Utána még egy. Aztán ismét néhány. A kis tisztáson tizennégy tarka bőjtiréce sűrög-forog, szürcsöli a békalencsét. Az öreg kacsa már alig nagyobb a megnőtt fiataloknál. Mindüntalan aggódva néz körül. Apró rucaszeme meg is lát engem, a veszedelmet, a sziken gubbasztó embert. Óvatos kercegetésére kinyúlik a fiatal bőjtirécék nyaka. A vén tojó felrebben. A fiatalok egyenként vagy párosával követik. Már azt

hittem, mind szárnyra kelt, de kettő kényelmes és csak akkor készül nagy kalimpálással felrepülni, amikor a karomat kinyújtom. Puskát képzelek a kezembe és fájó szívvel követi tekintetem a tovasuhanó récecsapatot. Mintha tudnák, hogy csak vágyódásom kíséri őket, bizalmasan egyre visszakanyarodnak felém.

Két zöldfejű gácsér mintegy jeladásra emelkedik a magasba. Villámgyorsan, hangtalanul kergetik egymást a forró esti légben. Egy másik tőkégácsér nyilasrucák társaságába keveredik. Párja rosszalóan hápog valahol a vizen.

Az esti szellő innen is, onnan is rucahangokat hoz. A szúnyogok danáját elnyomja szárnyzizegésük, csörgésük. Megkezdődött az esti húzás.

Hajlottnyakú vörösgém igyekszik mozdulatlanul, úszó repüléssel éjjeli szállására. Négy-öt golya a falu felé tart. Valahol bent vakvarjú szava hallik. Elkésett dankasirály kacagó sírással keresi fészket.

A nádírigók elhallgattak; átveszi a szót a békakórus. A vizityúkók kontráznak a zenéhez. A szúnyogok adják a cimbalomkíséretet. A tücsök vezényli a muzsikát.

A falú bikája elbődül az úton, amikor a bojtár ostorával cserdít. Nekem erre egy régi pásztor-nóta jut eszembe, azt dúdolgatom:

»Esteledik, alkonyodik,
Gulya, mínes takarodik...«

Megnyugodva ballagok faluszéli szállásom felé. Van még nádas, mocsár, víziélet! A természet őseréjét nehezen gyűri le az emberi számítás.

Van még a pusztuló régi pásztorélet maradványaiból is.

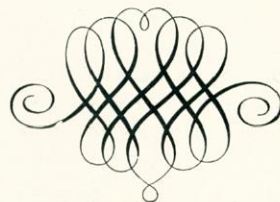
Gondolatom a közeli Hortobágy szélére száll, ahol:

»Angyalházi hármashatár egysorba...
Kivannak az úritanyák rárakva.
Felfogták a sok szíp gyepet szántani:
Éheznek a szegény ember barmai.«

Igaza van ennek a nótának. De igaza van Győrffy István-nak is: »Sivó szik lett a rétek, fertők helyén, évről-évre tovább terjed és lassanként megeszi az egész határt. Ez a föld nem tűri az ekét! Visszavárja az árvizet, a fehér gulyákat, a lobogó sörényű méneseket! A délibáb is ott settenkedik a látóhatáron. Még nem tűnt el egészen. Úgy látszik, ő is reméli, hogy csalóka hullámaival újból eláraszthatja a földet.«

A föld népe pedig várja, mikor szerzi vissza birodalmát.

És várjuk mi, a természet, a mocsárvilág, a délibáb szerelmesei.

AZ ÁLLATOK ÖNGYILKOSSÁGA*.

Írta: Winkler Béla dr.

A »Természettudományi Közöny«-ben *Gaál István dr.* ismét felveti az állatok öngyilkosságának régen letárgyalt kérdését. Szerinte igaz ugyan, hogy a legtöbb állat-öngyilkossági eset mende-monda, de az állatok öngyilkosságát fogságban a táplálkozás konok megtagadásával lehetségesnek tartja.

Mivel már több év óta figyelem fogságban tartott különböző állatok életnyilvánulásait, úgy vélem, a szerző állításával szemben állást foglalhatok.

A szerző azt állítja, hogy különféle állatok inkább éhen halnak, semhogy a fogságot elviseljék.

Tapasztalataim ezt az állítást nem igazolják.

Igen gyakran figyeltem meg a táplálkozás megtagadását különösen hullók esetében, de sohasem tapasztaltam, hogy a táplálkozás megtagadása konokságból eredt. Ez az állítólagos konokság csak látszat, a koplalás valódi oka mindig vagy betegség, különösen gyomorrontás vagy a szokatlan környezetben nyugtalanság, félelem, rettegés, esetleg harag vagy, ami szintén gyakori eset, az ápoló ügyetlensége, hozzánemértése és tudatlansága.

Eleinte jómagam is konokságra gondoltam, de később beláttam, hogy ez tévedés.

Ami elsősorban a betegséget illeti, tapasztalataim szerint, legtöbbször gyomorrontásról vagy gyomor-sérülésről (kígyóknál!) lehet szó. Ami a gyomorrontást illeti, meg kell jegyeznem, hogy állatok, különösen kisebb állatok, hullók és mások gyomorrontását nem szabad az ember gyomorrontásához hasonlítani.

Állatok esetében a gyomorrontás sokszor igen súlyos betegség, nagyon gyakran halált okozó.

A fogságban tartott állat gyomorrontásának igen sok oka lehet. Természetesen főképen az, hogy vagy túl sokat evett, vagy nem azt adtuk neki, ami természetes tápláléka, de a szokatlan eledelt mégis elfogadja.

Hogy a fogságban lévő állatok gyomorrontását az idegesség, félelem, rettegés mennyiben okozza, illetve mennyiben járulhatnak ezek a gyomorrontás bekövetkeztéhez, még nem tisztázott kérdés. A táplálkozás megtagadásának másik főoka a nyugtalanság, félelem, rettegés.

Van egy általánosan elterjedt téves felfogás, amely szerint az állatok természetük szerint nyugodtak. Ez nagy tévedés! Aki az erdőt, mezőt járja, az ellenkezőt tapasztalja. Ami az állatvilágot illeti, egyáltalán nem látjuk azt az összhangos nyugalmat, amelyről versekben olvashatunk, hanem ellenkezően, egy roppant nyugtalan társaságot találunk. Bármelyik állatot figyeljük meg a szabadban, egyik sem járja nyugodtan a maga útját, hanem féltősen, ellenségtől tartva.

Hát még a fogoly állat! Ha egy különben egészséges állat rendes ápolás mellett a fogságban a táplálkozást eleinte megtagadja, ez okvetlenül a szokatlan környezet okozta nyugtalanságnak, félelemnek, rettegésnek tulajdonítható. De semmi esetre sem konokságnak!

Hogy a gondozott állat sokszor rosszindulatú, az biztos. Ez a rosszindulat azonban a táplálkozással, illetve annak megtagadásával semmi összefüggésben nincsen, legfeljebb az állatot gondozó személy ügyetlen-

sége okozhatja. A táplálkozás megtagadásának harmadik főoka az ápolószemélyzet tudatlansága, ügyetlensége, hozzánemértése.

Mindenekelőtt tisztázni kell, mit jelent tudományos értelemben állatokat fogságban tartani. Ez nem jelenthet mást, mint a fogságban tartott állatoknak lehetőleg olyan környezetet teremteni, amilyenben a szabadban élnek, azonkívül nekik olyan táplálékot adni, amellyel azelőtt is éltek.

Az ember fog egy viperát, bedobja egy ládába, odavet neki békát vagy egeret és a vipera nem akar enni, ezen igazán nincs mit csodálkozni. Ekkor az állat részéről nem a táplálkozás konok megtagadásáról van szó, hanem ellenkezőleg, állatkínzás annak részéről, aki ilymódon akarja a kígyót tartani.

Kígyót különben is igen nehéz tartani, ugyanis minden egyes példány ízlése annyira egyéni, hogy sokszor igen sokáig kell kísérletezni, amíg az ember megismeri.

Gaál István dr. cikkében főképen kígyók konok koplalására hivatkozott és nagy tudósok tapasztalatait hozta fel erre vonatkozóan bizonyításképen.

Erre a következőket jegyzem meg:

A táplálkozás megtagadásának tényéből a konokság semmiképen sem következik. Azokban az esetekben, amelyeket *Gaál dr.* felsorol, inkább az a valószínű, hogy a szóbanforgó állatoknak nem adtak megfelelő táplálékot. Kígyók esetében, miként említettem, minden egyes példányon külön ki kell tapasztalni, mit akar enni. Kígyókról nem lehet azt mondani, hogy ami általában a faj tápláléka, azzal az egyes példány is kell, hogy beérje. Az egyes fajokon belül is ízlés dolgában nagy különbségek vannak, sőt megesik, hogy egyes kígyók bizonyos idő múltán más táplálékot kívánnak és azt, amit azelőtt szívesen ettek, később a világért sem fogadják el. Ebben az esetben nincs szó konokságról vagy éppen öngyilkossági szándékról, hanem csupán arról, hogy a szegény állat mást akar enni, mint amit neki adnak.

Finnnyásságról sem igen lehet szó, mert nem hihető, hogy egy állat pusztán finnyáság miatt pusztul éhen, hanem inkább valami meg nem oldott élettani kérdés a baj oka.

Mint mondtam tehát, a gondozott állatok koplalásának harmadik oka, az állat betegsége, továbbá félelme, rettegése mellett, az ápolószemélyzet tudatlansága és ügyetlensége.

Határozottan tagadom, hogy némely állatot nem lehet fogságban tartani, mert nem akar enni.

Minden állatot lehet fogságban tartani, és eszik is, feltéve, ha megfelelő környezetet és eledelt tudunk neki adni.

Ezzel szemben ki kell mondani, hogy állatokat nem megfelelő környezetben tartani és nem helyesen etetni nem szabad, még ha szívós természetüknél fogva el is tengődnek valahogyan.

Ez nemcsak tudományellenes, de erkölcsellenes is. Sokszor lát az ember fogságban tartott állatokat, madarat, teknőst, nyulat, levelibékát, ahol a tulajdonosnak fogalma sincsen arról, hogyan kell tulajdonképpen az állattal bánni. Arra is van eset, hogy a tulajdonos a fogságban tartott állattól már szabadulni szeretne, mert megúnta, de nem tudja, hová tegye. Úgy vélem, ilyen esetben legjobb — feltéve ha arra érdemes és ha elfogadják — az Állatkertnek ajándékozni.

* Ez az érdekes kérdés *Gaál István dr.* egyik cikke nyomán nemrég élenk eszmecsere tárgya volt. Foglalkozott vele egy Abbaziában lakó fiatal magyar orvos is, aki nagy műveltségével és lélektani tanulmányaival feltűnést keltett. Érdekes megjegyzései fiókjában maradtak, őt pedig azóta elszólitotta a korai halál. E kiváló magyar elme emlékének óhajunk áldozni, amikor halála után dolgozatát közöljük. Szerk.

MADARAKRÓL

Rovatvezető: Vasvári Miklós dr.
a M. Kir. Madártani Intézet főadjunktusa.

VADGALAMBOK AZ EMBERI TELEPÜLÉSEK KÖZELÉBEN.

Írta: Sántori József dr.

»A Természet« 1935. évi szeptemberi számában jelent meg *Kleiner Endre dr.* »Vadgalambok a városban« című közleménye. A szerzőt a gerle (*Streptopelia turtur* L.) fészkelése Budapesten készítette arra, hogy a világirodalom felhasználásával tisztázza azt a kérdést, vajjon fészkelnek-e a vadgalambok városokban. Az eredmény meglepő volt, mert hazai vonatkozásban csak a gerléről talált egy-két adatot, a külföldi feljegyzések pedig nyugaton főképpen az örvösgalambot (*Columba palumbus* L.), ritkábban a kékgalambot (*Columba oenas* L.), a Balkánon a törökgerlét (*Streptopelia decaocto* Friv.) és nyugaton is legritkábban közönséges gerlénket (*Streptopelia turtur* L.) említik, mint városlakót. Ez *Kleiner* szerint sem jelenti azt, hogy a gerle ritkán fészkel a városban vagy faluban, hanem valószínűleg senki sem tartja érdemesnek az ilyesmi közlését.

»A Természet« 1935. decemberi számában *Nagy Jenő dr.* »Milyen gerlefajok élnek Magyarországon?« című közleményében fűzött néhány megjegyzést *Kleiner* cikkéhez. Elfogadja *Kleiner* említett véleményét, majd a következőket írja: »Jómagam 1892 óta tudok a vadgerlének Nyíregyházán, a városi kertekben való fészkeléséről, s azóta az Alföldön mindenfelé közönségesnek tartom, sőt a Dunán túl és alacsonyabb hegyvidékeinken is mindenütt megtaláljuk a falvak és városok kertjeiben.«

A Hegyalján szerzett tapasztalataim szerint kétségtelen, hogy a gerle az alacsonyabb hegyvidékek városaiiban és falvaiban már régóta több helyen fészkel, de inkább a nagyobb díszkertekben. A Hegyalján — ahol hosszabb ideig éltem — a legtöbb gerlefészket a városok és falvak közelében vagy ezek távolabbi határában, a patakparti fűzligetekben vagy fasorokon találtam. Néhol a város és faluvégi kertek alatt folydogáló patak mentén figyeltem meg fészkelő gerléket, ott is leginkább fűz- vagy akácfákon. A gerle fészkelése a városban vagy falun, kisebb házikertben azonban sehohsem volt gyakori. Ott emberi települések közelében más vadgalambot nem is láttam.

Más a helyzet az Alföldön. Idevágó megfigyeléseim főképpen a szabolicsmegyei Nyírbogdányra és környékére vonatkoznak.

Az utóbbi években az egész Nyírség területén meg-növekedett a gerlék száma. Fészkelőhelynek általában a nyírvízvezető csatornákat, vasúti töltéseket, utakat és földeket szegélyező akác-, esetleg fűz- vagy nyárfasorokat választják, azonban évről-évre egyre jobban húzódnak az emberi lakások közelébe. Ezt különösen Nyírbogdány környékén figyelhettem meg.

A község a vasúti állomástól mintegy három kilométernyire van. Az állomás személy- és teherátúforgalma rendkívül nagy — ott vezet át a csapi fővonal — a tehervonatok az állomáson naponta órákig tolatnak. A közeli faraktár, kocsmák, lakások, kőolajgyár, mind csak emelik a forgalmat, a zajt. Érdekes, hogy a gerlék teljesen megszokták ezt a nyugtalan légkört s az állomás

hársfáin, illetve akácсорain egyre több fészkel. Több alkalommal naphosszatt nézegettem a kőolajgyári akácfákon négy-öt méter magasságban fészkekön kotló gerléket. Nyugodtan ültek tojásaikon, pedig a fák alatt hajnaltól késő estig vadul dübörgött a keskenyvágyányon szaladó szeneskocsi vagy vashordó.

1935-ben az állomás egyik hársfáján már egy örvösgalambpár is fészkel és két pár fiatal röpített ki. Az idén azonban a székács — ahogyan ezen a vidéken az örvösgalambot nevezik — csak első nemzedékét költötte ott ki egy akácfán.

Az állomástól távolabb, de közvetlenül a vasúti töltés közelében vannak a MÁV-alkalmazottak lakásai. A vasúti töltést és a házakat két oldalt kisebb akácliget övezi. Ott a gerle a kis-örgébiccsel együtt, szinte telepesen, már nemcsak a liget fáin, hanem 1934 óta a lakások udvarán, a ház közvetlen közelében álló magányos akácfákon is fészkel, pedig a ház lakói egész nyáron a fa tövében álló asztal körül tartózkodnak. Az idén ott költötte ki az egyik udvarban második nemzedékét az a székácspár, amely először az állomáson fészkel. Az akácfa, amelyen a fészkek mintegy négy-öt méter magasban voltak, a háztól alig három méterre állt és az alatta lévő asztal körül lármás élet folyt. A madár mindig annyira óvatosan lopakodott fészkebe, hogy a háziakat is csak már a fiókák lepotyogó piszka és az etetéssel járó zaj figyelmeztette jelenlétükre. Mind az öregeket, mind a fiókákat magam is láttam, a fiatalok gyűrűzésével azonban elkéstem, mert hamarabb kirepültek, mint vártam. Megfigyelésem tehát — hazai vonatkozásban — megerősíti az új magyar »Brehm« következő megállapítását: »Az örvösgalambnál is mutatkozik olyan folyamat, hogy lassanként az emberlakta helyeken is megtelepül, így parkokban és nagyobb kertekben, udvarokban.«

Ugyancsak ott figyeltem meg, hogy egy hím gerle (*Streptopelia turtur*) a fogságban tartott, de szabadon járó kacagógerlével (*Streptopelia risoria*) párosodott, pedig mind a kettőnek volt párja. Alighanem *Chernel István* sem alaptalanul rágalmozta meg a gerlét, amikor a régi magyar »Brehm«-ben azt írta róla, hogy »... hűsége pedig talán nem is egészen kifogástalan.«

Azt is örömmel tapasztaltam, hogy ott a vadgalambok bizalma nemcsak az emberi lakások közelében, hanem kint, a határban is fokozódik. Az idén nyáron például órákosszatt sétálgattam egy lekaszált lucernatábla mellett, s a tőlem alig húsz méternyire lévő házgalambok társaságában gerlék és székácsok szedegettek. Érdekes, hogy a vadgalambok a házgalamboktól különválva, közelebb voltak hozzám, mint a »szelídek«. Később, amikor a házgalambok, majd a gerlék is elrepültek, a székácsok csak néhány pillanatra figyeltek fel, aztán megint szedegetni kezdtek. Ekkora bátorságuk nagyon meglepett, hiszen az örvösgalambokat nemrég még száz méternyire sem tudtam megközelíteni.

A községben is nemcsak a nagyobb díszkertekben, a falu szélén, a temetőben figyeltem meg fészkelő gerléket, hanem itt-ott a kisebb kertekben, sőt udvarokban is. A gerlék alkalmazkodására ott csak egy példát említek:

1932 nyarán két hónapig laktam a község forgalmas főutcájának egyik házában. Az udvaron akácfasor állt a tíz méternyire lévő szomszédház mellett, a kerítésen pedig kapu nyílt a szomszédos udvarra. Pontosan a kapu sarkában állt az akácсор legszélső fája, ennek sűrű elágazásában, mintegy két méter magasban gerlepar

fészkeltek. A két ház lakói naponta százszor is átmentek egymáshoz és becsapták maguk után az ajtót, de ez a fészken ülő gerlét egyáltalán nem zavarta. Ismételten megálltam a fa tövében és közelről figyeltem a kotló madarat, de az nem riadt fel fészkeről, hanem fejét behúzta és nyugodtan ült tovább. Igaz ugyan, hogy a ház lakói közül senki sem tudott a fészkeről, mert a madarak fészkeiket sohasem hagyták el és sohasem szálltak rá olyankor, amikor valaki az udvaron tartózkodott. Ennekfolytán a fészkek körül természetesen senki sem kíváncsiskodott. Eleinte magamnak is csak az tűnt fel, hogy a hím kora reggel és napközben is gyakran valamelyik akácán vagy a kútgémen turbékol. Majd gyakran láttam az udvaron, különösen reggelenként, a háziszárnyasok között szedegetni, de mindig csak az egyiket. Már akkor gyanítottam, hogy a közelben fészkelnek, míg végre egyszer hajnalban meglestem, amikor éppen a fészken egymást felváltották. A költés jól sikerült, de a fiatalokat egyik éjjel valami kóbor macska vagy görény elpusztította. Nemsokára azután az öregek is eltűntek az udvarról.

Íme, az emberi településekhez vonzó madár gyászos esete! Ez nem az első volt és nem is az utolsó. Azt hiszem, nem én állapítom meg először, hogy a városokban és falvakban a kóbor macskák, görények, menyétek és más ragadozók révén a fészkelő madarakat sokkal több veszély fenyegeti, mint kint, a réten vagy az erdőn. A madárvilág igen nagy veszedelme azonkívül a tanulatlan falusi vagy tanyai gyerek. Nemcsak a faluban fészkelő gerlek fiókáit szedi ki, hanem a határban is elpusztít minden elérhető fészket; sőt néha még a magas fákat is levágják, ha tetején fészket vettek észre. És erre nincs madárvédelmi törvény, sem gyakorlati madárvédelem! Ezen a szomorú tényen — úgy látszik — legalább a gerlek okultak, mert fészkeiket legtöbbször hét-nyolc méteres fák tetejére építik és már nem »embermagasságban«, miként azt például *Chernel István* a régi magyar »Brehm«-ben írja.

Tehát kiderült, hogy bármennyire alkalmazkodik a madár az emberhez, a település sűrűsége elsősorban a madár megbecsülésétől, vagyis az emberek műveltségétől függ. Immár megérthetjük azt is, miért van helyenként több, illetve kevesebb vadgalamb a városban vagy falun.

NEMZETKÖZI VIZSGÁLAT A VADLUDAK ÉS VADRÉCÉK ÁLLOMÁNYÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA.

A madárvilág fenntartására alakult Nemzetközi Bizottság angolországi szakosztálya nemzetközi vizsgálatot tervez a vadludak és vadrécék állományának megállapítására abból a célból, hogy adatokat kapjon annak a kérdésnek eldöntésére, gyarapodik-e az állomány, vagy fogy, s ha fogy, mi ennek az oka és miképpen lehetne azt megakadályozni.

Ennek a Nemzetközi Bizottságnak a M. K. Madártani Intézet is tagja, ezért a magyar szakosztály is megkapta a felhívást, hogy a bizottságnak ebben a munkájában vegyen részt. Minthogy ebben a közreműködésben nemcsak nemzetközi udvariassági kötelességet látok, hanem az a meggyőződésem, hogy komoly hozzáértők gondos hozzászólásai és vizsgálatai a magyar madártan

számára értékes adalékok lesznek, ismertetem a felhívást és a Bizottság kérdéseit. Az utóbbiakat illetően az angol viszonyokat vették alapul, ezért egy részük a magyar hozzászólók számára tulajdonképpen tárgytalan. Angliában és Európa nyugati országaiban sok helyen használják még a récevejszéket (németül Entenkeje, angolul decoy), amelyek Magyarországon szinte teljesen ismeretlenek. Tudomásom szerint csak Holics pozsony-megyei községben volt ilyen récevejsze. A legtöbb kérdés azonban a magyar viszonyok szempontjából is értékes adatokat ígér, ezért az a kérésem, hogy azokra gondos vizsgálatok és lelkiismeretes mérlegelések alapján válaszoljanak mindazok, akiknek módjukban van a kérdéssel tüzetesen foglalkozni.

A felhívás szövege a következő :

Az utóbbi években nemcsak vadászok, hanem sokan mások is felhívták a figyelmet arra, hogy Anglia területén egyes átvonuló vadlúd- és vadrécefajok fogynak. Ez a fogyás azonban nemcsak Angliában észlelhető, hanem Európa más területein is, sőt nyugtalanító közlések érkeztek arról is, hogy ezeket a vadlúd- és vadrécefajokat északi fészkelőterületeiken is pusztítják.

Északamerikában az átvonuló és telelő vadludak és vadrécék állománya olyan ijesztően csökkent, hogy Kanada és az Egyesült Államok vadászköreiből nagy az aggodalom a jövő miatt. A helyzetet annyira aggályosnak tartják, hogy az Egyesült Államokban az átvonuló vadludak és vadrécék lövését egy hónapra korlátozták.

Csakis valamennyi európai nemzet együttműködésével remélhető, hogy az óvilágban is hasonló helyzet be ne következzen. A cél a jelenlegi állomány megállapítása, továbbá az esetleges pusztulás okainak kiderítése és lehető megszüntetése. Bízunk benne, hogy a magyar munkatársak is igen értékes adatokat fognak gyűjteni.

Minthogy a nemzetközi vizsgálat alkalmával nagyon fontos a vadludak és vadrécék vonulási útjának ismerete, hogy megtudhassuk, mely vidékek, mely területekről kapják a maguk átvonuló és téli vendégeit, azért nagyon ajánlatos mennél tömegesebb meggyűrésűsük.

A kérdések :

A vadrécékre vonatkozóan :

1. Kérünk névjegyzéket azokról a vadrécékről, amelyek területén fészkelnek és közölje, hogy az utolsó 25 évben gyarapodott-e az állomány vagy fogyott.
2. Kérünk névjegyzéket azokról a vadrécefajokról, amelyek területén rendszeresen átvonulnak vagy telelnek. Az utolsó 25 évben nőtt-e az állományuk vagy fogyott?
3. Az átvonulók számában van-e nagyobb ingadozás a különböző években?
4. Volt-e változás az egyes fajok életmódjában az utolsó 25 évben?
5. Volt-e változás ez alatt az idő alatt a táplálkozási viszonyokban és helyekben?
6. Mi lehet az oka az átvonuló állomány növekedésének vagy fogyásának?
7. Vannak-e saját tapasztalatai arra vonatkozóan, hogy a repülőgépek észrevehetően zavarják a vadrécéket?

8. Ha a vadrécek megváltoztatták táplálkozási területüket, miért tették ezt? a) a mezőgazdasági művelés megváltozása következtében? b) a víz lecsapolása miatt? c) építkezés miatt?

9. Vannak-e területén hivatásos vadréce vadászok?

10. Valószínűnek tartja-e, hogy ezek a vadászok jelentősen zavarják a récéket?

11. Az utolsó 25 évben szaporodott-e vagy fogyott a hivatásos vadréce vadászok száma?

12. A vadrécekre területén nagyöblű fegyverekkel vagy ágyúkkal is vadásznak?

13. A vadrécéket lövik-e mielőtt jó repülők?

14. Mi a véleménye arról, hogy mikor kellene kezdeni és befejezni a vadrécek vadászatát. Kérjük véleményének megokolását.

A vadludakra vonatkozóan:

15. Milyen vadlúdfajok fordulnak meg területén és nőtt-e állományuk az utolsó 25 évben vagy fogyott?

16. Mi lehet az oka a gyarapodásnak vagy a fogyásnak?

17. Van talán valami változás a mezőgazdasági művelésben, amely hatással volt a vadludak legelőterületeire?

18. Történt-e változás a vadludak életmódjában?

19. Napközben pihenőtanyájukon jelenleg többet zavarják-e a vadludakat mint régebben?

20. A gazdáknak van-e panaszuk a vadludak okozta károk miatt? Milyen személyes tapasztalatai vannak erre vonatkozóan?

21. Jelentősen változott-e a lőtt vadludak száma az utolsó 15–20 évben?

22. Gondolja-e, hogy túlságosan sokat lőnek belőlük?

23–25. Ezek a kérdések a *Zostera marina* nevű tengeri növényre, mint vadlúdtáplálékra, valamint a nálunk igen ritka apácalúd és örvöslúd táplálkozására vonatkoznak, ezért magyar viszonylatban tárgytalanok.

26. Vannak-e saját tapasztalatai arra vonatkozóan, mennyire zavarják a vadludakat a repülőgépek, akár készakarva, akár önkénytelenül?

27. Mikor kellene véleménye szerint a vadludak vadászatát befejezni?

*

A válaszokat kérem a M. K. Madártani Intézet címére, Budapest, II., Herman Ottó-út 15. küldeni. Ugyanott kaphatják meg komoly érdeklődők — akik velük később el is számolnak — a gyűűüket is.

Schenk Jakab

a M. K. Madártani Intézet igazgatója.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

A jávorszarvas háziásítása. Az irodalomban néhány adat olvasható arról, hogy sikeresen kísérleteztek a hatalmas lapátagancsú európai és kelet-sibériai jávorszarvas (*Alces alces L.*, illetve *A. Pfitzenmayeri Zukowsky*) háziállattá szelidítésével is. Halljuk például, hogy Svédországban régebben szán elé fogták, a jakutok egyes törzsei pedig lovaglásra használták, s arról is van hírünk, hogy Danzigban egyidőben teherhúzásra használták,

erre való alkalmazását azonban el kellett tiltani, mert láttára a lovak megriadtak. Eltiltották használatát a svédek, s a jakutoknak az oroszok is, és pedig közrendészeti okokból, mert a rajta menekülő gonosztevőket a lovas üldözők nem tudták utólni! Annál meglepőbb, hogy újabban Oroszországban kísérleteznek az állat nagyobb arányú háziásításával (domesztikálásával) és teherhordó állatnak való alkalmazásával, miként azt *Manteufel* tanár 1935-ben kiadott legújabb jelentésében olvashatjuk. A jávor Oroszországban nagy területen elterjedt állat, megtalálható a finn határtól a Csendes-óceánig. Száma is elég tekintélyes; hozzávetőleges becsléssel 150.000-re teszik, s ez a szám a kíméleti idő szigorú megtartásának eredményeképpen növekvőben van. Igénytelensége, ereje, biztos mozgása mocsaras területeken és nagy hóban, ízletes húsa és aránylag nagy szaporasága miatt Oroszországban már régóta vágyakoznak arra, hogy háziállattá tegyék. Most *Manteufel* moszkvai állatkerti kísérleteiből kiderült, hogy a jávor fiatal borjai könnyebben szelidíthetők meg, mint bármely más szarvasé, a rénszarvast sem véve ki. Nevezetes, amit egyébként már régebbi megfigyelésekből is következtetni lehetett, hogy a ház körül felnevelt jávorok többé nem vadulnak el, s adagolásával könnyen a házhoz köthetők, nyugodtan szabadon eresztetők és éppen úgy kihajthatók az erdei legelőkre, akár a szarvasmarha. A moszkvai kísérletek szerint könnyen hozzászoktathatók a hához, már a féléves borjak is nagy igyekezettel húzzák a szekeret síkon és hegyre fel egyaránt, lefelé jövet pedig úgy tartják vissza, akár a jó ló. De Moszkvában is mutatkoztak az állat tartásának már régebben is tapasztalt nehézségei, nevezetesen az, hogy mesterséges takarmánnyal igen nehéz táplálni, sokat szenved emésztési zavarokban és bélférges kínozzák. A jávorra nagyon fontos táplálékának változása a különböző évszakok szerint. A változatosságot az északi erdőkben mindenütt megtalálja, állatkertekben azonban nem lehet neki biztosítani. Az erdőben tavasszal lóherét, zsúrlókat, gyökereket, tavi-tündérrózsát és más vizinövényeket eszik. Nyáron keskenylevelű füzikével (*Epilobium angustifolium*) és fiatal hajtásokkal táplálkozik. Tavasztól mindaddig, amíg a sok hó le nem esik, nagy területeket bejár. Tápláléka ilyenkor kőrös, zselnice-meggy (*Prunus padus*), nyír, nyár, fűz és egyéb fák kérge. A tél második felében a síkságon tartózkodik, keveset jár, tápláléka fűz, nyír, különböző fenyőfélék, valamint a boróka tüi és egyéb növények, amelyeket téli helyén talál. Milyen élettani hatása van a táplálék e változatosságának, még nem lehetett kideríteni, de *Manteufel* annyit mégis megállapíthatott, hogy a lóhere nedve megöli az állat vakbelében élősködő *Trichuris*-férges petéit. Vagyis biztos, hogy az állat felnevelése és tartása sokkal könnyebb a tundrán, mint az állatkertben. A megfelelő évszaki táplálék hiánya súlyos anyagcsere zavarokat és ezzel kapcsolatosan a lábak csúzos bántalmait, a paták rendellenes növekedését okozza. Az oroszok a jávor tenyésztését több helyen tervezik. Egy telep az Ob egyik mellékfolyója, a Demjanka mellett már van is, a másikat pedig a Lappföldön szándékoznak berendezni. Mivel a jávor az üzekeidőszakában nagyon ingerlékeny és ilyenkor veszélyessé is válhatik, azért tehervonásra csak ivartalanított állatokat lehet használni.

Soós

Verébirtás Libetbányán. Amikor a fővárosi verebek befejezik vidéki nyaralásukat, visszatérnek nagyvárosi szállásukra és esténként nagy zajjal telepednek sok

utcán és téren a fákra, felújul a verébkérdés, amely évről-évre szinte szokatlan módon foglalkoztatja Budapest lakosságát. Biztos, hogy a fővárosi verebek sok bosszúságot okoznak, de a mai természet- és állatvédők korbán mégsem tanácsos gyökeres irtásukat javasolni, mert hamarosan akad pártfogójuk, aki védelmükre kel. Hajdanában az emberek másképen vélekedtek és könnyen megoldották a verébkérdést, ha komoly bajjá fajult. *Korabinszky Mátyás* 1786-ban megjelent »Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn« című munkájában olvasom »Libetbánya« címszó alatt a következőket: »E város környékén, miképen Botzában is, nem található veréb, mert kevés a szántóföld és e madarak irtásáról gondoskodnak. Valamikor a hatóság erre a célra 12 forintot irányzott elő, jelenleg alig a felét fordítják rá. Fészekből kiszedett tíz verébfiókáért egy fillért fizetnek, hasonlóképen egy öreg madárért is.« A pénzjutalom kitűzését kártékony állatok fejére hajdan a közvélemény helyeselte. Manapság a városi lakosság ezt a gyökeres módszert lelketlenségnek minősítene. Korunkban már csak a cserebogarak irtása miatt folyamodnak ilyen eszközökhöz, de akad már védelmezője a cserebogaraknak is.

Rapaics R.

KÖNYVEKRŐL

Leidenfrost Gyula: *Kék Adria*. 8°, 310 old. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda kiadása. (Könyvbarátok sorozat.)

A legutóbbi három évtizedben a szerzőnek nagyon sok kisebb-nagyobb fajsúlyú karcolata, értekezése, tanulmánya, sőt két könyve is élénk bizonyossága annak, hogy a »Kék Adria«-ról nem győz eleget írni. Számára ez a tárgy, akárcsak maga a tenger vize, kimeríthetetlen. S mindjárt itt jegyezzük meg: ha *Leidenfrost* legújabb művét elolvassuk, a szerző Adria-rajongása reánk is ellenállhatatlanul átragad. Nincs és nem is lehet a könyvnek magyar olvasója, akinek egész valóját át nem hatná a sóvárgó vágy a kék Adria, s egyúttal a kék Adria magyar tengerpartja után. Ez a megállapításunk annál nagyobb dícsérete a könyvnek, mert a szerző nem a könnyebb végét fogta a dolognak. Hiszen megtehetette volna, hogy csupán a kutatásai közben évek hosszú során átélte s az átlagolvasó számára is szórakoztató élményeit, kalandjait mondja el. Az ő írásművészetével előadott legkisebb esemény is megütötte volna az irodalmi mértéket.

Leidenfrost azonban, mint aki amúgy is biztos a dolgában, egész vakmerően nagyon sok tudományos adattal — történelmivel, földrajzival és természetrajzival egyaránt — tűzdeli tele könyvét. És nem számította el magát; mert megvesztegető előadásmódjával még az itt-ott jelentős számú adatot és komoly ismeretanyagot is becsempészi, bevési olvasói emlékezetébe. Elég csupán a »tengeri betegség« jelenségeit ismertető fejezetre, mint bizonyító példára utalnom. Leírása természetű ugyan, de az izlés korlátait túl nem lépő humora egyfelől és komoly, tudományos adatközlése másfelől útját vágja annak, hogy akár a közönségesség mocsarába, akár pedig az unalom sivatagjába vesszen. »Cum grano salis« — tartja szeme előtt minden mondanivalója közben.

Pompás tollán kívül azonban szaktudása is nagyon jelentős vonzó tényezője könyvének. Mert senki más, csak aki annyira töviről-hegyire ismeri a tenger élőlényeinak

természetrajzát, írhatja le olyan eleven csillogású szín- és fényhatásokkal életüket. S csak így tudja meggyőzni olvasóit arról, hogy a tenger rengeteg kocsonyás, nyálkás, vagy szűrös, esetleg csalánozó testű alsórendű állatai — medúzái, polipjai, férgek — nemcsak érdekesek, tanulságosak, hanem valóban gyönyörűek, elragadók.

Teljességgel igazat adhatunk a szerzőnek, amikor könyvében így ír: »Annak, aki először megy tengeri körútra, ajánlom, hogy az ösmerkedést az Adriával kezdje. Nincs ennél szebb tenger a föld kerekességén.«

Ehhez pedig mi hozzátehetjük, hogy aki az Adria életének természeti szépségeivel óhajjt megismerkedni, ne mulassza el *Leidenfrost* könyvének elolvasását.

Azaz hogy csupán kézbevétele kell ajánlanom. Mert aki kezébe veszi, nem teszi le addig, amíg a befejező mondatig el nem jut. A kötetet a nyomda izlésesen állította ki, képanyaga gazdag.

Gaál István

Baloghné Hajós Terézia: »Az állatok beszélnek.« *Belatini Braun Olga* rajzaival. 4°; 1—117 old. (Franklin Társulat.)

A szerző neve, mint az ifjúsági irodalom művelőjéé, általában ismert és elismert. Működésére figyelmünk annyival inkább ráirányul, mert azoknak a keveseknek egyike, akiknek legtöbbször az állat-élettan körébe vágó kérdések megvilágítása a céljuk.

Legújabb kötetében általában elég sikerülten szólaltatja meg az állatokat. Egyes túlzásokat leszámítva, elfogadhatóvá teszi azt a kiinduló pontját, hogyha az illető állatok beszélni tudnának, így beszélnének. Természetes, hogy a szerzővel szemben nem alkalmazhatjuk *Rudyard Kipling*, vagy *Jack London* mértékét. Ám a természetvizsgáló szemszögéből nagyon dicsérendő a szerzőnek az az igyekezete, hogy — amennyire az egyes elbeszélések kerete megengedi — egy kis »természetrajz«-ot is szorítson bele és való adatokkal tágítsa ifjú olvasóinak ismeretkörét.

A helyes adatok közé csak itt-ott vegyült egy-egy elírás. Ilyen például a fehér fogolytojás. A valóságban ez zöldes-szürke. A partifecske »tollfrakkját« sem mondhatjuk acélfényű kékesfeketének. A füst- s a molnárfecskeé valóban ilyen, de a *Clivicola* sötét tollazata barnás-szürke. A világra jött macska nem csupasz, hanem szőrös; a fehérgolya pedig nem öklöndözi ki a megemészthetetlen szórt, tollat. Olyan sas-ról sem igen tud a természetrajz, amely egy jércére lecsapva, ott ragad és seprővel elagyabugyálható.

Mindezek azonban alig szemétszűrő, kisebb csorbái a könyvnek. Ezeknél jóval szembetűnőbb »szépség-hibá«-ja a legtöbb kép benne, amely a kötetet kelendőbbé tenni lett volna hivatott. Nem itt a helye bírálatot mondani *B. Braun Olga* művészetéről; sőt azt sem vitatjuk, hogy festményei talán megütik a megkívánható mértéket. Ám a kötetet díszítő (?) rajzai — kivált a természetvizsgáló megokolt célkitűzését tartva szem előtt — nagyon kezdetlegeseknek minősíthetők. S valósággal tréfás a hatása, amikor egy jércéről szóló szövegrész valami verébnagyságú és alakú madár, a fogolyról szólót pedig egy fácánfarktollakkal díszített vetésivarjúféle van hivatva »szemléltetni«.

Természetrajzi ismereteket terjesztő írónak ilyen-fajta rajzok elől okvetlenül el kell zárkózni.

Gaál István

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Rendezési munkálatok pálmaházunkban. Sok szép pálmánk és az alattuk zöldelő növényzet egész évben szokott módon elhelyezve, rendben mutatkozik be közönségünknek. Legtöbb látogatónk nem tud azokról a különleges munkálatokról, amelyekkel ezeket az érdekes növényeket évente egyszer elrendezzük. Csupán néhány lelkes növénybarát, aki majdnem naponta felkeresi növényházainkat, vesz tudomást róluk.

Gyakorlatból tudjuk, hogy a tél után a fokozatosan melegedő tavaszi napsugár, valamint a gyakori permetezés nyomán képződő pára minden növényt gyors növekedésre készítet, növényeink úgyszólván szemmel láthatóan fejlődnek, színezetük megélénkül, a zöld levelek fényesednek, a tarkák pedig feltűnően színesednek. A páfrányfélék levelein sok szaporító sejt (spóra) képződik, más növények erősen sarjadzanak, némely pálma már majdnem az üvegtetőig nőtt és áthelyezést vagy erős gyökeresedése miatt átültetést kíván nagyobb edénybe. A nyár közepéig az egész növényzet annyira megsűrűsödik, hogy ritkítása, átültetése, illetve ifjítása mellőzhetetlen. Ilyenkor úgyszólván az egész ültetvényt szétromboljuk. Először a megnövekedett pálmákat és más edényes növényeket helyezzük vagy ültetjük át, mert ezeknek a nagy növényeknek rendbehozatala és megtisztogatása sok munkával jár. Azután a kúszó növények ágait ritkítjuk meg, végül pedig elültetjük a már előbb kiszedett és hűvös helyen tartott kisebb növényeket, amilyen például az *Aspidistra*, *Ophiopogon*, *Reineckia*, *Dracaena*. Régi földjüket kicseréljük, tövüket szétszedjük, megtisztítjuk, gyökereiket megnyessük és teljesen rendbehozva, a friss földbe, ugyanoda ültetjük el, ahol azelőtt voltak, de olyan ritkán, hogy ismét legyen helyük egy évig újabb sarjakat hajtani.

Pálmáink és forróégyövi kúszó növényeink alatt a legnagyobb teret a pázsitot pótló *Selaginella*-k borítják

be. Ezek, bár kényesek és gondozásuk sok munkával jár, ilyen helyen mégis a legszebb zöld »pázsit«-ot alkotják; a velük beültetett föld olyan, mint az erdő alján a mohagyep. A *Selaginella* ültetése is hosszadalmas munka, mert az igen apró növényt két-három szálanként kell összeválogatni. Ezeknek a puha, törékeny növényeknek az élettartama csak egy esztendő, július végére teljesen megnöttek, üdezőld színük fakulni kezd, megsárgulnak és ha nem újítanánk meg őket idejében, hamarosan elenyésznének. Az újítás céljából régi gyökereiktől teljesen megszabadítva újra elültetjük őket, s a letördelt ágacskákat a friss földbe olyan sűrűn dugatjuk be, hogy a földet lehetőleg befedjék, mert a *Selaginella* nem sarjadzik. Az ifjítás után minden aljnövény, de különösen a *Selaginella* nagy meleget és erősen párás levegőt kíván meggyökeresedéséhez, azért kell ezt a tíz-tizenkét napig tartó munkát július végén befejeznünk. Akkor még hat-nyolc hétig elég meleget kap és ősz felé a pálmaházról az árnyékoló redőnyöket fokozatosan leszedjük, hogy növényeinket elég napfény és világosság érje. Két fajuk, a *Selaginella Kraussiana* és a *Selaginella Martensi*, a legalkalmasabb üvegházi »pázsit«-növény.

Pálmaházunk növényzetét a téli hónapokban igen nagy gonddal óvnunk kell a megfázástól és rothadástól, legfőképpen pedig ügyelnünk kell arra, hogy a növényeken, különösen a magas pálmákon a tetvek el ne szaporodjanak. A mintegy tizenöt-húsz méter magasságban levő legfelső pálmalevelek szinte megközelíthetetlenek s ezért a tetvek irtására a leghatásosabb a levegő dús párája, amelyet mesterségesen, gyakori permetezéssel fejlesztünk. A *Selaginella*-k levelei könnyen

Földmunka a pálmaházban. Hölzel felvétele.

A pázsitpótlók ifjítása pálmaházunkban. Hölzel felvétele.

A pálmaedény új kérget kap. Hölzel felvétele.

permetezhető, mert a rájuk hullatott apró vízcseppek sokáig maradnak meg rajtuk. Különösen a nyári hónapokban naponta négyszer-öttször permetezzük őket az egész növényzettel együtt. Nagy pálmáinkat és edénybe ültetett egyéb növényeinket nem ültethetjük szabadon pálmaházunk talajába, mert a zárt levegőben nagyon buján fejlődnek. Ezeket faedényekben neveljük. A faedény nyolc-tíz évig tart és körülbelül ilyen időközökben cseréljük ki. Pálmáink és aljnövényzetük a rendező munkák után valóságos kis őserdővé nőnek és sűrűsödnek, szinte fájó szívvel kell ezt egy év múltán éppen legdúsabb állapotában szétrombolnunk. Pálmaházunk elrendezett növényzete a következő nyárig megint teljes szépségében várja a magyar növénybarátokat.

Király

A galléros-pávián. Az összes pávián közül az állatkertekben a leggyakrabban előforduló majom a galléros-pávián, a *Hamadrias*. Hogy miért éppen ez a faj a leggyakoribb, ennek magyarázata egyrészt az a körülmény, hogy a hím nagyon mutatós állat, másrészt minden éghajlathoz kitűnően alkalmazkodó, nagyon szívós majom. Takarmányozása igen könnyű feladat, mert nem válogatós, mindenfélét megeszik. Nagyon falánk

Galléros-páviánok a müncheni állatkertben. Gries R. felvétele.

állat. Tápláléka legnagyobb részét növényi eredetű. Ez a majom tulajdonképpen a valódi kutyafejű-pávián. Ezt a nevét az elől lecsapott, csúcsosan végződő orrától kapta, mert feje nagyon hasonlít a kutya fejéhez. Hazája Abesszínia, Szudán és Eritrea hegyes vidékei. Többnyire a földön jár, hegyi majom. Hazájában tömegesen él, egy-egy hordában 100—150 darab van együtt, ezek között 10—15 fejlett hím és kétszer annyi fejlett nőstény van, a többi fiatal csemete. Érdekes megfigyelni ezeknek az állatoknak életmódját és a közöttük uralkodó szellemet. Minden csapatban a legidősebb és legerősebb hím a vezér. Feltétlen engedelmességet követel minden alattvalójától és engedetlenség esetén gorombán figyelmezteti társait kötelességükre. Ezek valósággal kiszolgálják, minden jobb falatot neki juttatnak. Állandóan körülötte foglalatkoskodnak, vagyis megadják neki a vezérnek járó tiszteletet. Viszont kötelessége megvédelmezni a csapatot mindenféle bajtól és meglepetéstől. Ezt meg is teszi; mialatt a többi gondtalanul hancúrozik, megfigyelő helyén őrködve, fejét ide-oda forgatva, figyel minden veszedelemre. Igen ingerlékeny állatok, állandóan civakodnak, de csak addig, amíg valami veszedelem nem fenyeget, ilyenkor megszűnik minden civódás és egyetértve védekeznek vagy támadnak a közös ellenség-

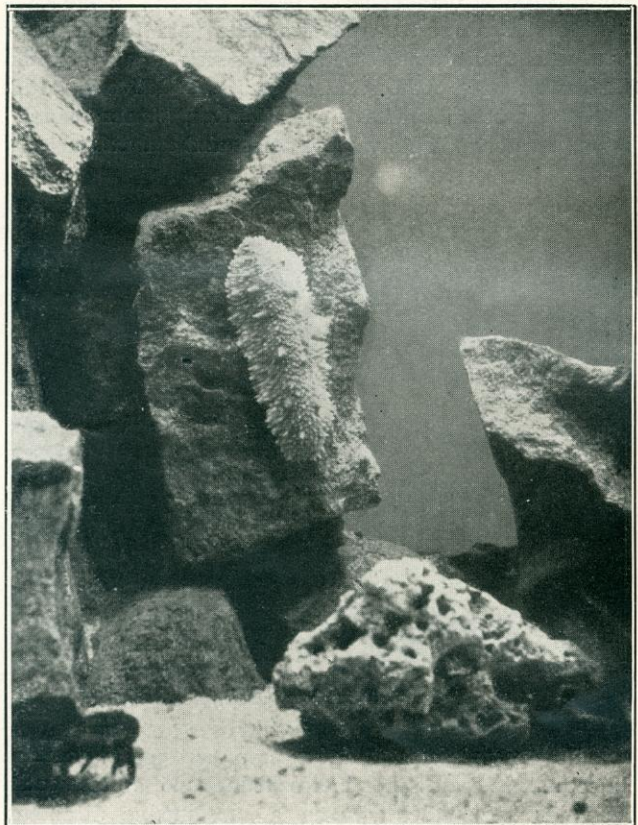
Galléros-páviánok — hím és nőstény — új ketrecükben.
Hölzel felvétele.

nek. Az együvé tartozásnak ez az érzése olyan erős, hogy beteg, sőt kimúlt társukat is magukkal cipelik. Hazájukban az ember nem igen kedveli, sőt üldözi őket, mert a veteményekben nagy kárt tesznek. Az emberen kívül legfőbb ellenségük a párduc; ez a fiatalját alaposan megtizedeli, de az öregeket, főképpen a hímeket nem igen támadja meg, mert félelmetes metszőfogaik révén egyenrangú ellenségei. A fejlett hím valóban tetszetős állat, főképpen egész vállát takaró hosszú, ezüstszürke gallérja miatt. Érdekes, hogy noha a hímek díszes, mutatós, erős állatok, a zöldessárga, egyszerű nőstények jóval kisebbek és feltűnően különböznek tőlük. A fogságban igen jól szaporodnak. Néhány külföldi állatkertben az úgynevezett majomsziklán népes horda él együtt és ott is a legerősebb hímé a vezető szerep, akárcsak a szabad természetben. Ilyen nagyobb csoportban a hímeket és nőstényeket csak igen tágas helyen lehet együtt tartani, mert a hímek állandó féltékenykedése miatt véres harcok folynak köztük, ami szűk férőhelyen gyakran a gyengébbek pusztulásával jár. Új majomházunkban a galléros-páviánoknak az épületnek egy elkülönített részét rendeztük be. Ez a hely sem elegendő tágas ahhoz, hogy benne hímeket és nőstényeket együtt tartsunk. Ezért ebbe a társas ketreche csak különböző korú hímeket tettünk és ezzel a komolyabb verekedést megelőztük. Ugyanis mielőtt komolyabb harcra kerülne a sor, a fiatalabbja meghátrál. Egy másik ketrechen külön egy hímet három nősténnyel tartunk együtt, ilymódon gondoskodva az utánpótlásról, a szaporulatról. Érdekes ennek a négytagú pávián-családnak az esete. A hím és az egyik nőstény már megvolt régi állományunkban. Amikor ősszel az új majomszállítmány megérkezett, ezt a párt szétválasztottuk és a régi nőstény harmadmagával új fiatal hímet kapott. A fiatal hím azonban mint családfeje nem vált be, ezért helyet kellett cserélnie a régi hímmel. Ez nagy örömmel fogadta régi megszokott párját, de a másik két nősténnyel egyáltalában nem törődött, sőt még ma sem törődik. Pedig ezek mindenképpen igyekeznek kedvében járni; nem nyúlnak az ételhez, amíg nem lakott jól, állandóan vele foglalatoskodnak, tisztítják, de a hím mindezt semmivel sem viszonzza, eltűri ugyan a kedveskedést, de kegyeivel csak régi, megszokott párját tünteti ki. Ez a viselkedése annál inkább feltűnő, mert a galléros-pávián a szabadban többnejű-

ségben él. Hogy hűsége régi párjához meddig tart, azt megjósolni nem lehet, de reméljük, hogy nem sokáig, mert a fiatal, egészséges csemetékre szükségünk van, egyrészt az utánpótlás miatt, másrészt pedig, hogy a fiatal állatok pajkossága elevenebbé és vidámabbá tegye majomházunkat. Hogy az ilyen fiatal majom mennyire kedves és mennyire meg tudja magát szeretetni, arra példa az öreg párnak »Hugó« névre hallgató egyéves hím csemetéje; ez látogatóink kedvence és noha mestersegesen neveljük, olyan szépen fejlődik, hogy tavasszal besorozhatjuk a többi fiatal hím közé, a nagy társas ketreche.

Szabó dr.

A tengeriugorka. Az állatkerti akvárium egyik medencéjében különös állat látható. Alakja óriási lapos hernyóéhoz hasonló. Világos vörösbarna hátát tüske alakú kúpocskák borítják. A sziklákon vagy a medence alján, a homokon pihenve szinte élettelennek látszik, de amikor elindul, elég gyorsan halad és a sziklák repedéseiben csakhamar eltűnik. Ez a különös állat a díszes-tengeriugorka, más néven király-holoturia (*Stichopus regalis Cuv*). A tuskésbőrűek közé tartozik, tehát rokona a tengerben fürdő emberek által jól ismert tengericsillagoknak és tengerisünöknek. Számos faját ismerjük. A király-holoturia a legszebb színezetű tengeriugorkák egyike. Európa déli partjai mentén, a Földközi-tengerben él. Előfordul az Adriában is. A tengeriugorkák fogságban rendkívül kényes állatok, ezért a tengerparttól távolabb akváriumokban csak nagyritkán található. A mi példányunk húsz centiméter hosszú, hét centiméter széles. Kilenc hónap óta él az állatkerti akváriumban. A tengeriugorka többhelyütt emberi táplálék. Európa déli részében ugyan csak elvétve

A tengeriugorka az állatkerti akvárium egyik medencéjében.
Szombath László felvétele.

fogyasztják, de a forróégövi tengerek mellett, különösen Ázsia keleti részeiben kiváló csemegének tartják.

A szabad természetben a király-holoturia testének belsejében gyakran érdekes vendég telepszik meg. Egy tizenhat-tizennyolc centiméter hosszú, pántlika alakú, áttetsző testű hal, a bujkálóhal (*Fierasjer acus*) rejtőzik el benne. A bujkálóhal nem jó úszó, ezért a nagyobb halak könnyen szerzett zsákmánya lenne. De úgy segít magán, hogy a tengeriugorka mögött ólálkodik s amikor az lélekzés céljából vizet vesz magába és végbélnyílása kinyílik, hirtelen bedugja oda a fejét, majd hátrahajlított farkát is, aztán a tengeriugorka lélekzése közben egyre mélyebbre nyomul, míg csak belsejében teljesen el nem tűnik s végül a végbél lélekzésre való csőalakú szerveiben húzódik meg. A bujkálóhalnak ezt a mesterkedését a tudósok is tanulmányozták és pontosan leírták. A tengeriugorka a hivatlan vendég által teremtett helyzettel ugyan nincs megelégedve, de kényszerűségből tűri. A bujkálóhal az ugorka belsejében sok veszedelemtől menekül meg, mert a tengeriugorkát a nagyobb állatok is csak ritkán háborgatják.

Az állatkerti akváriumban élő király-holoturiának ilyen betolakodott lakója nincs, de gyakran megesik, hogy a kihalászott tengeriugorkával együtt a hal is fogságba kerül.

Szombath

Az állatkert emlőssállománya két új fajjal gyarapodott. Az egyik, a hirára (*Tayra barbara L.*), állatkertünkben még nem volt, a másik pedig, az északamerikai-mosómedve (*Procyon lotor L.*) sokáig hiányzott állatállományunkból.

A mosómedvéket a várrom mellett, a vidrató egyik medencéjében helyeztük el. Ott voltak régente is, ez a hely a legalkalmasabb számukra. A régi, közös vízmedencét kettéosztottuk, hogy a szomszédban tanyázó hódpatkányok vizüket be ne piszkíthassák; a medence körül a falat kijavítottuk és simára vakoltattuk, hogy azon felkapaszkodva, el ne szökhessenek. Nagy gonddal elkészített, szép otthonukat mégis idegenkedve fogadták és nehezen szokták meg. Igen félnékek, bizalmatlanok; noha már hónapok óta vannak ott, amint ember közeledik

A hirára az állatkertben. Hölzel felvétele.

feléjük, megriadnak. Egész nap az egyik sarokba húzódnak és csak akkor merészkednek elő, amikor senki sem jár közelükben. Pedig a mosómedve általában barátkozó természetű állat és fogságban hamar megszeli a félszét.

A mosómedve Észak-Amerika erdeiben, Kanadától a Déli-Államokig él. A szabad természetben minden ehető dolgot megeszik, amihez csak hozzáfér. Apró állatokat, emlősöket, madarakat, halat fog, rovarokat fogyaszt, gazdasági veteményeket és gyümölcsöt dézsmál.

A mosómedve az állatkertben. Hölzel felvétele.

Télen otthona faodubában van; az északibb vidékeken télen alszik. Az őserdőben nappal is mászkál, csak az ember közelében mozog inkább éjjel. Kedves, játékos, jóindulatú állat, de amikor haragszik, támadni is szokott. Nevét attól a szokásától kapta, hogy eledelét elfogyasztása előtt rendszerint vízbe mártja és mellső lábával dörzsöli, mossa. Táplálék híján ilymódon más tárgyakkal is játszik. Husát nemcsak a beenszülöttek, hanem némely vidéken a fehér emberek is kitűnő eledelnek tartják. Ez azonban csak mellékes haszna. Főképpen értékes prémje miatt vadásznak rá. Ezért tenyésztik is. Igénytelensége miatt és azért, mert betegségek nem igen támadják meg, a többi prémes állathoz képest könnyen tenyésztethető. Olyan gazdaságban, ahol mint mellékjövövelmezési ág szerepelhet, tenyésztése ajánlatos, mert az különösebb hozzáértés és nagyobb tőkebefektetés nélkül is eredményes lehet.

A hirára, a menyét-formák alcsládjába sorozott, Közép- és Dél-Amerikában élő emlős. Furcsa elnevezése Braziliából származik, ahol a lakosság ezzel a névvel illeti. Hazájában egyes vidékeken egyáltalában nem ritka, sőt az ültetvényesek és beenszülöttek, megszelídítve, gyakran tartják fogságban. Európai állatkertekbe mégis ritkán kerül, mi is véletlenül jutottunk hozzá. Egy Dél-Amerikából visszatért magyar kivándorló hozta magával és tőle vásároltuk. »Móric« névre hallgat és igen kedves, szelíd állat. Új otthonát hamar megszokta és ápolójával barátságot kötött. Legnagyobb öröme, amikor ketrecéből kijöhet és ápolójával játszhat. Hízelegve kúszik fel karjára, nyakára, élénk mozdulatokkal veszi rá, hogy vele foglalkozzék. Újabban az ugyanabban a házban élő kis galléros-páviánnal, a közismert »Hugó«-val is megbarátkozott. Ez is olyan játékos, pajkos állat, akárcsak »Móric«, ezért hamar egymásra találtak. Érdekes megfigyelni a két merőben különböző állatot, amikor futkároznak, hancúroznak, veszekednek, vigyázva arra, hogy egymásban kárt ne tegyenek. »Móric« csak olyankor goromba, amikor ketrecébe kell visszatérnie; hevesen ellenkezik, még harapni sem ártall és csak az erőszaknak enged.

Bohutinsky

AZ IFJÚSÁGNAK

MADÁRKARÁCSONYFA.

Írta: Hankó Kató.

A jégvirágos ablakon keresztül halványan látszik az utca képe. Marika a kályhánál egy két-fillérest melegít, az ablakhoz viszi és rányomja. A karcsú jégliomok és különös alakú levelek között egy kerek, tiszta lyuk támad. A forró rézpénz leolvasztotta a levél szárát. A gyermek azon keresztül figyeli a tájat. Sűrűn hullanak a hópelyhek. Az alacsony léckerítésen összegubbaszkodva veréb ül. A fák ágai a zuzmarától fehérek. Az utca csendes. A magas hóval borított úttesten a keréknyomban néhány búzaszem van. Halkan surranva néhány madárka repül a magokhoz. Dideregve rázzák apró szárnyukat, fázósan összebújnak. Majd a szemeket kezdik mohón csipegetni. Éhesek. Hirtelen egy gépkocsi jön. A kis madarak ijedten rebbenek fel. Még a hulladékot sem tudják zavartalanul felszedgetni. A kislány nézi a madarakat és szánakozva fordul el. A szoba másik sarkában, a kellemesen duruzsoló kályha mellett, szülei ülnek. Ők is a madarokról beszélnek. Ezt a szót hallja: »madárkarácsonyfa.« Kérdésére apja mesélni kezd:

— Ilyenkor, karácsony táján, a madárvédő egyesületek madárkarácsonyfát szoktak állítani valami csendes, zavartalan helyre, ahol a télen éhező madarak nyugodtan élvezhetik karácsonyi ajándékukat. Ezen a fán aztán minden van, ami madárszemnek, madárcsőrnek kedves. Szép színesre megfestett fagyúdarabok, napraforgóláncok, fél diók. Persze e fákat szívesen felkeresik a különféle kis madarak. Ott van a téli kenderike, ez a kis barnásszürke alapszínű madár, amely csak télen él nálunk. Igazi hazája az északi országokban van. Hasznos, mert a burjános gyomok magvait pusztítja vagy hulladékot szedget.

— Ott van a tengelice is. »Stig-lic, stig-lic« szótagokkal szólóngatja párját. Népies nevei rávallanak erre, mert vidékenként stiglicnek, tiglicnek nevezik. Körülbelül kenderike nagyságú, de arca piros, füle táján fehér a tolla. Teste felső része és a hasa fahéjszínű. Farka és szárnya fekete; farka szélén fehér csík vonul végig, a szárnyakon nagy sárga folt ékeskedik. Örökké jókedvű, aranyos kis madár.

— Ennél a kedves fánál találjuk néha a pirókot is és nagy ritkán a kereszt- vagy kampóscsőrű-pirókot. Ez valamivel nagyobb a tengelicénél. A hím feje, háta és farka karminpiros, melle valamivel halványabb. Hasa hamuszürke. Szárnyán két fehéres csík fut végig. A tojó főképen szürke. Európa északi fenyveseinek lakója, leginkább fenyőmagvakkal él.

— A magyar tél legkedvesebb madarai mégis a cinkék. Amikor ősszel a többi madár elmegy és csicsergésüket tavaszig nem halljuk, jól esik a cinkesereget látni. Köztük a széncinkék a leg-

nagyobbak, körülbelül verébnagyságú madárkák. A széncinke feje, torca és teste kénsárga alsó részének középvonala fekete, akár a szén. Arca fehér, háta olajzöld, farka szürkés-kék. Mozgékonyasága és a téli fehér tájaktól eltérő színezete, felvidítja az embert. Minden percben az ideges, kíváncsi, okos madárkának más mozdulatát látjuk. Idegen, ismeretlen tárgyat eleinte csak bizonyos távolságból szemlélnek, majd egyre közelebb ugrándoznak, végre szemtől-szembe megtekintik. Ha csak néhány percig figyeljük, a legfurcsább, leghetetlenebb helyzetekben látjuk őket. Sokszor fejjel alá csüngnek, hintáznak, ide-oda forgolódnak, s a rügyeket tisztogatják rovarrellenségeiktől. A széncinkén kívül a csapatban ugrál a kékcinke is, ennek feje búbja kék, teste alsó része sárga, farka fénylő világoskék, háta zöldes. Hegyvidéken könnyen felismerhetjük a búboscinkét is. A hímnek hegyesen végződő, magas fekete bóbitája van. Csak a fenyvesek lakója. Ilyen erdők közelében gyakran láthatjuk királykák, csuszkák, fakúszók társaságában, rendszerint mint vezért. A barátcinke is gyakran ugrál csapatukban. Ennek a madárkának már nem olyan színpompás a tollazata, mint társaié; egyszerű, barnásszürke ruhát visel. Alig tud pihenni. Táplálékát részben a rovar-, részben a növényvilágból veszi.

— A cinegefélék közé tartozik az őszapó is. Legfeltűnőbb hosszú farka. Mintha valami kis fehér, bolyhos gyapotsomóba lapos, hosszú pálcikát dugtak volna. Feje és teste alsó része fehér, oldalán barnásan árnyalt. Farka és teste felső része fekete. Ősszel és télen, amikor nagyobb csapatokban csatangol, nálunk igen közönséges madár. Leginkább a vékonyabb ágak hegyén hintázik. Hosszú farkával könnyen egyensúlyozhat.

Fák törzsén kúszó csuszkát biztosan már mindenki látott. Ez a kis madár olyan, mintha farkát levágták volna. Háta kékeszürke, hasa rozsdásfehér, szemén át fekete sáv vonul a nyak-oldalakra. Bokros erdőkben szeret tanyázní, de ősszel rendes otthonát elhagyja és cinegecsapatokhoz társulva, a gyümölcsösöket, kerteket, házak tájékát látogatja. A fákon mesteri módon mászkál, csúszkál és nemcsak fejjel fölfelé mozog, hanem sokszor lefelé is. Pihenni alig van ideje, mindig mozog, nyugtalankodik.

— A nálunk élő madarak között a legkisebb a királyka. Még az ökörszennél is kisebb. Feje teteje narancssárga. Főképen a fenyveseket látogatja s ha a tél gyenge, nem is költözik el. Ősszel pedig hozzánk jönnek az északi országok fenyveseinek lakói is, ilyenkor egészen ellepik az erdőket. Kisebb-nagyobb társaságok sűrögnek-forognak az ágak legvégén, folyton keresgélnek; viselkedésük nagyon hasonlít a cinkékéhez. Ezek sem pihennek egy pillanatig sem.

— Egy hajszálnyival nagyobb náluk a mesék-ből jólismert ökörszem. Színe hasonlít a száraz gallyakhoz, levelekhez.

— A madárkarácsonyfánál persze nemcsak ezek a kis dalosok vannak, hanem helyet kér a magyar éghajlat alatt telelő többi madár is.

Legalább ezen a helyen, bár meleget nem, de elégséget kapnak. Amikor felállítják a madarak karácsonyfáját, érdemes meghallgatni azt a boldog hangzavart, nézni azt a mohóságot, ahogyan megrohanják a nekik szánt ajándékot.

Az apa elhallgatott, a szobára ráborul a csend. Csak a tűz duruzsol halkan a kályhában. Az alkony már egészen leszállt és sűrű fátylába burkolta a földet. A kislány élénk képzelete azonban nem állt meg a beszéd végénél; gondolatban a karácsonyfánál van. Körülötte sűrűnek-forognak a cinkék, tengelicék, királykák, vállán pedig a most cseppet sem bizalmatlan ökörszem ül. Mindenütt béke és nyugalom van, hiszen a szeretet ünnepét ünneplik a madarak is.

Hogy a világ még zajtalanabb és puhább legyen, a jó Isten int a fellegeknek és nagy hó-pelyhek kezdenek hullani a földre.

SZELÍD ŐZIKÉNK.

Írta: özv. Simonffy Béláné.

Ötödfél évvel ezelőtt egy kis őzgida került hozzánk. Gyámoltalan kis jószág volt, olyan gyenge, alig mertünk hozzáérni. Langyos tejjel, szoptató-üvegből kezdtük táplálni. Többször azon volt, hogy elpusztul. Egyízben már hideg, mozdulatlan lett. Nagyon sajnáltuk, puha meleg ruhába göngyöltük s addig ápolgattuk, amíg megmelegedett, felemelte szép fejét és csodálatos szemével olyan értelmesen nézett, mintha csak kérne. Nagy öröm volt, hogy feléledt és attól kezdve még gondosabban bántunk vele.

Nemsokára kezdett önállóan körülnézni, a kertben sétálgatni, kenyérbelet, sárgarépaszelete-

Néhány napos őzgida. Studinka László felvétele.

ket enni, az ember kezéből elfogadta a füvet és lassanként rászokott mindenféle jó falatra, mert nagy gondot okozott, hogy mit szeret.

Szép, világos, pöttyös ruhája volt; azon tanakodtunk, talán nem is őzike, mert annyira tarka volt. Szelíd, kezes állat lett belőle, szerette, ha az ember foglalkozik vele, csak nagyon félénk volt. Igyekeztünk neki minden kényelmet és minden elképzelhető jó falatot adni, hiszen úgy sem pótolhattuk erdei sorsát. Szívesen bocsátottuk volna szabadon, de miképen? Ha kieresztjük az erdőbe, először őt lövik agyon, s amilyen gyenge, bármelyik kutya megfoghatná.

Lassanként szépen fejlődött, bohókás, csintalan jószág lett belőle. Gyönyörűség volt, amikor legelészés közben hirtelen megfordult, hozzám jött, megengedte, hogy megcibáljam hosszú fülét. Olyankor nagyot ugrott előre, hátra, akár egy kis kecskebak, azután nekiiramodott, széleseben keresztül-kasul száguldott a kertben, s ha már nagyon elfáradt, visszajött, letelepedett mellém és lihegve túrta a cirógatást. Vagy felugrott magasra, a levegőben megperdült és tovább szaladt.

Mindjobban megkedveltette magát, megszokta a nevét, s ha nem találtunk rá, — mert nagyon szeretett a magas fűben feküdni — kétszer-háromszor szólítottuk »Mucika« nevén, előjött és nyújtózkodva mutatkozott.

Nagyon szerette házikóját. Volt rajta két ablak, bennük muskátli; ezt sokszor megnézegette, de csodálatosképen nem harapta le. Szívesen vette, ha rossz időben valaki beült hozzá, fésülgette, s szinte várta, hogy szép tiszta homlokát megcsókolják.

Télre vastag hamvas bundája nőtt és egyáltalán nem félt a hidegtől; belegázolt a legnagyobb hóba, a bokrokról magára rázta a havat és zuzmarát és gyakran bele is feküdt.

Szépen áttelelt, de tavaszra beteg lett. Akkorra már annyira megszerettük, fájt volna elveszteni. Boldogult *Raitsits* tanár véleményt mondott: kicsi neki a mi kertünk! De hiszen mindenből legelhet benne! Azt felelte rá, hogy abból nem ehet, ami az erdőben terem!

Nagyon aggódtunk érte. Kapott orvosságot, szedegettük neki a rügyeket, az utak mellett a bokrokról a fiatal hajtásokat, sok vad gazféle növényt, hogy amennyire lehet, természetes táplálékot kapjon, csak meggyógyuljon.

Végre nagy örömünkre megint vidám lett, s mintha csak hálás akart volna lenni, folyton nyomon követett, mellettem vagy utánam ballagott; ha a kertben valamit megnéztem, utánam körülvizsgálta a ha kedvére való volt, bizony leharapta.

Mindenből ehetett, tetszése szerint; belegázolt a virágokba, sorra megnézegette a bimbókat s a legszebbeket kiválasztotta magának. Ha rászóltunk — Muci azt nem szabad, — egyet

ugrott, aztán visszament és újra kezdte. Különösen a rózsát szerette.

Ameddig elérte, lekopasztotta a bokrokat, lelegette az alacsonyabb ágakról a cseresznyét, felszedegette a lehullott szilvát, a szeder hamvas levelét — pedig tüskés — szívesen ette, talán mert az erdőből származott.

Amikor a téli tüzelő cserfát meghozták, folyton kerülgette, felment a farakás tetejére, hogy féltünk, kitöri a lábát. Ha a fát már berakták, befeküdt a fáskamrába és félnapig is bent maradt, élvezte az erdei fa illatát. Talán az erdőről álmódott.

Meglátszott rajta, hogy valahová vágyakozik. Ha tette, felszökött a faház tetejére és sokáig nézegetett a nagyvilágba, alig lehetett onnan lecsalni, mégsem szökött el.

Szívesen bejött a lakásba, körülnézett és lassan ajtóról ajtóhoz lépegetett, míg csak rá nem talált.

A konyhában elvárta, hogy jó falattal kínálják meg. Alma, száraz kenyér, sütemény és sok egyéb jó dolog ízlett neki. Besétált a szobába; ha az ajtó be volt hajtva, fejével kissé meglökte, aztán körülnézett. Ha nem tudta kinyitni, felemelte a lábát, kétszer-háromszor megütötte, míg be nem engedték.

A lakásban mindig mindent körülnézve megnézett; a tükörben megnézegette magát.

Mulattunk rajta, pedig szegényke, amikor orrával megérintette a hideg üveglapot, talán magához hasonló társat keresett.

Néha óraszámba mindent figyelmesen megnézegetett. A virágtartókat megdézsmálta; különösen az orgona- és rózsáágakat szerette kicibálni. Ha véletlenül felborult az edény, nem zavartatta magát a lakmározásban.

Fellépett a pamlagra, s ha nem látták, átugrott az ágyra, s mivel az ágy fölött, a sarokban mindig talált virágot, az is az övé volt. Ha a kis virágtartó edény leesett, és az ágy szélén csörrent, egy lendülettel az ajtóig ugrott és kiszaladt.

Vagy belefáradva a nézegetésbe, a szőnyegre heveredett. Néha nem akart kimenni, hiába volt minden biztatás, háromszor is megkerülte a szobát. Amikor torlaszokkal az ajtóig tessékeltük, hirtelen visszafordult és átugrott széken, asztalon, bevette magát egy sarokba... azért se!

A zenét szerette, megállt az előszobában, előre nyújtotta fejét és figyelt, honnan jön a hang. Aztán belökte az ajtót, lassan közelebb jött,

A szelíd őz a karácsonyfa mellett.

megvárta, amíg a cimbalomverővel kis koppintást kapott a fejére, elugrott, majd visszatért és sokáig közelről figyelte a játékot. Mindig közel szeretett lenni a zenéhez.

Sokszor hagyogatott kis fekete cipőjéről sárpapucsokat a szőnyegen.

Szerette a kisgyerekeket, a babát, a mackót. A kutyával — bár kissé félt tőle — mindig incselkedett. Volt a nagy dobermannnak egy pokróccal leterített deszkája a tornácra; ha látta, hogy ott fekszik, addig járt körülötte, mindig közelebb, amíg a kutya fel nem kelt, aztán odatelepedett és nézte, hogy a pokróc gazdája lehorgaszott fejével elsomfordált. Sokszor kergetőztek a kertben. Ha a kutya a gyepen feküdt, odament hozzá, megbökte és elszaladt. Ha nem volt hajlandó játszani, — mivel a kergetéssel kapcsolatban fiatalabb korából fájdalmas emlékei voltak — visszament, ráfúj, megkerülte, közben természetesen a virágokban is gázolt, s addig incselkedett, amíg futkosásra bírta. Akkor aztán neki a kertnek! Muci gyorsabb volt, de a Hexi ügyesebb és

eléje került; ilyenkor az őzike úgy átszökött egy-egy bokron, hogy a kutya csak nézett, hová tűnt el.

Néha tízszer is megkerülte a kertet, házat, olyan gyorsan, alig lehetett szemmel követni. Négy lába csaknem vízszintesen úszott a levegőben, s ha már alig lihegett, hozzám szaladt és hagyta, hogy simogassam, dörzsölgessem.

Amikor a kertet öntöttük, közel jött, átsétált a vízszög alatt, túrta, hogy megpermetezzük, de ha már sokallta, olyan messzire futott, ahová a víz nem ért el és bolondosan ficáncolt.

A gyerekeket annyira szerette, ha hívták, álmából is felébredt s a kerítéshez ballagott; engedte, hogy a kerítésen keresztül fekete kis orrát simogassák, aztán elkísérte őket a kerítés végéig. Máig is kérdezzük, hogy van.

Bár furcsán hangzik, nagyon szerette a teát, levelestől. Meleg időben este letelepedett a fűbe, ha nem volt hajlandó hazamenni, csak piros csészéjét kellett neki megmutatni, mindjárt fel-tápázkodott és ballagott teája után; reggelre az utolsó levélig kinyalagatta.

Estefelé, ha a kerti ollót látta, velem jött, minden gallyat, amelyet éjjelre neki levágtam, jól megnézett. Mindenféle gyümölcsfáról kapott kis ágat; mennél többfélét. Leginkább a sajmeleggy kis leveleit szerette csipegetni. Tétre is szárítottunk mindenfélét a széna mellé, különösen sok rózsát.

Ebéd után rendszeresen egy órát házikójában aludt s ha elfelejtettük télen idejében kiengedni, bizony megkoppantotta kis hegyes topánkájával az ablaküveget; neki mindent szabad volt.

Elvárta, hogy zsebemben mindig legyen dió és sütemény; megbökte, aztán beledugta fejét, hogy csak két hosszú füle látszott ki belőle és fenéki kiürítette.

Pontos étkezési idejét megszokta s ha rendes adagja késett, bejött a konyhába, vagy sorra benézett az ablakokon.

Karácsony este megfélekedtünk róla. Egyszer csak megjelent az ablaknál és benézett. Be kellett engedni. Együtt volt az egész család; mindenkitől meghagyta magát simogatni. Aztán megnézte a karácsonyfát, megvizsgálta, mi van rajta, majd a neki való süteményt sorra lerántotta róla.

Sok viselt dolga és szokása érdemes lenne a feljegyzésre; nagyon kedves volt és nagyon ragaszkodó.

Egyszer aztán a Mucikának furcsa szokásai lettek. Egyre-másra szimatolt és olyan félelmesen mekegő, majd meg ugatásszerű hangokat hallatott, hogy viselkedése aggasztó volt, nem tudtuk mire vélni. Aki hallotta, azt jósolta, elpusztul egyedül; erdei állat nem maradhat mindig csak emberek között. Más azt mondta, hiába van a kerítés, elszökik, nem tudjuk megtartani. Mit tegyünk vele? Többen kérték tőlünk, de nem akartunk tőle megválni. Olyan helyre, ahol jól bánnak vele és társa akad, szívesen odaadtuk volna, hiszen csak azon voltunk, hogy jobb sorsa legyen.

Egyre jobban féltettem, hátha mégis elpusztul.

Megtudtam, hogy a Margitszigetre őzeket keresnek. Felajánlottam, ha ott párja lesz, odaadom. Nagyon fájt megválni tőle, de inkább

másutt legyen, semhogy nálunk elpusztuljon. Vele mentem, új helyén már egy nagyon szép másik őz volt, egy büszke koronás bak. Megnyugtató volt, hogy nem lesz egyedül, mert hiába szereti az ember, állatnak mégis csak társa kell, hogy legyen.

Amikor először meglátogattam, abban reménykedtem, hogy már nem ismer meg. Szomorúan csalódtam.

Már messziről észrevett, a kerítéshez jött és olyan szomorúan nézett, annyi szemrehányással gyönyörű szemében, hogy fájdalmas volt látni.

Odébb ment, majd nekiszaladt a kerítésnek, mintha át akarna rajta ugorni. Az a kerítés neki nem volt akadály, hiszen sokkal magasabb bokron szökött át, de megtorpant előtte, tudta, hogy az a szabadság határa.

Többször megkísértem olyképen figyelni, hogy ne vegyen észre, nem akartam szegénykét nyugtalanítani. Egy tőle távol eső bokor mögül figyeltem, mit mível. Egykedvűen feküdt; egyszer csak felkapta szép fejét, szimatolt, felkelt és körülkerített helyének arra az oldalára jött, amely közelebb volt hozzám. Pedig nem láthatott, hangomat sem hallotta, mégis megérezte, hogy ott vagyok.

Akkor elhatároztam, nem megyek ki többé hozzá, hadd felejtse el, de nem tudtam megállni. Nem hittem volna, hogy egy erdei állat ilyen hűséges lehessen az emberhez.

Néha egy-két hónapig nem megyek feléje, abban reménykedve, majd csak elfelejt és nem törődik velem, de még most is, két év múltán, amikor meglát, szeme csupa szomorúság, pedig azelőtt mindig pajkos volt.

Nagyon jó! bánnak vele, mégis nagyon félénk lett, pedig nálunk sokszor a szemtelenségig barátságos volt. Társa szép állat, büszkén viseli szép koronáját, de ha valaki a Mucikát szólítja és nagyféléken odamegy, a Miska ott terem és szegényke elszalad, mert a párja cseppet sem gavallér, minden neki szánt jó falatot elharácsol előle.

Talán, ha majd kis gidái lesznek, felvidul megint és megjön a régi jó kedve.

**A lejárt előfizetés megújítására
póstatakarékpénztári befizetőlapot
mellékelünk.**

"A TERMÉSZET"

**1936. évfolyamának bekötési táblája
vászonból, arany-nyomással
2 pengő beküldése ellenében
kapható kiadóhivatalunkban.**

**Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem adunk vissza.**

APRÓ HIRDETÉSEK

Az apróhirdetés minden szava 20 f.; előfizetőknek 10 f.
A legkisebb hirdetés egyszeri megjelenése 2 pengő;
előfizetőknek 1 pengő.

Előfizetési vagy hirdetési díj Állatkert Budapest, XIV.,
küldendő.

Vadászok figyelmébe! Jól hangolt duvadcsaló-sípokat
útmutatással készít Storcz Mátyás, Gödöllő. A sípok
darabja P 2:50.

Természettudományi Közlöny. Szerkeszti: *Ilosvay Lajos*
közreműködésével *Gombocz Endre és Szabó-Patay*
József. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest,
VIII., Eszterházy-u. 16.

»Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete« Budapest,
Állatorvosi főiskola poliklinikája, VII., Rottenbiller-
utca 23—25. Telefon: 1-308-30

Magyar Tacskó-Tenyésztők Egyesülete Budapest, VII. ker.,
István-út 2. Állatorvosi főiskola poliklinikája.
Telefon: 1-308-30. Hivatalos órák hétfőn és csütörtökön
17—18 órák között.

Magyar Kutyafajták Törzskönyve Budapest, VII., ker.,
István-út 2. Állatorvosi főiskola poliklinikája. Telefon:
1-308-30. Hivatalos órák törzskönyvezés végett hétfőn
és csütörtökön 17—18 órák között.

Magyar Dobermannosok titkári hivatala Budapest,
VIII., Baross-utca 77. Telefon: 1-413-78

Magyarországi Telivér Kutyatenyésztő Egyesületek Szö-
vetsége Budapest, VII., István-út 2. Telefon: 1-308-30

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Nadler Herbert.

A „CHINOIN“ állatgyógyszerek megbízható hatásúak!

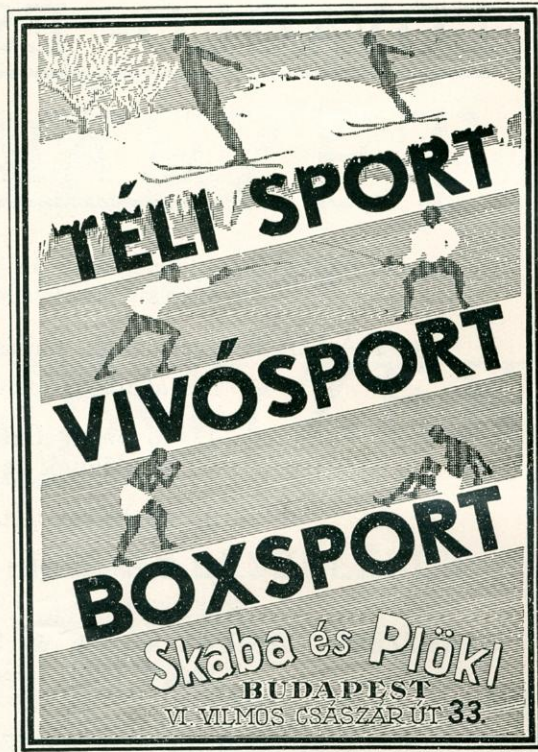
Kebal II. az orsóférgesség biztos gyógyszere,	} kutyák részére
Taekil a galandférgekét elhajtja,	
Pekk és Hizan angolkór ellen,	} minden állat részére
Karodor sebhintőpor a sebek gyors gyógyulását elősegíti,	
Cadogel bőrgyulladás gyógyszere,	
Kopfin rühösség ellen,	
Kirbek a bolhákát és tetveket megöli,	

Kérdezze meg állatorvosát! Kaphatók az összes gyógyszerárakban!

Bővebb felvilágosítással szolgál:

„CHINOIN“

gyógyszer és vegyszertermékek gyára r.-i., Újpesti.

ZIMMER FERENC

HALKERESKEDELMI R.-T.

Központi telep: IX., GÖNCZY PÁL-UTCA 4.
Telefon: 1-854-48

Főüzlet: KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK
Telefon: 1-854-48

Fióközletek:

V., GRÓF TISZA ISTVÁN-U. 10. || VII. KERÜLET, GARAY-TÉRI
Telefon: 1-816-79 || VÁSÁRCSARNOK. T.: 1-304-84

IRODA: VIII., HORÁNSZKY-UTCA 19. Telefon: 1-335-39

Sürgönyök: Zimmerhal, Budapest.

A FOX TERRIER

Foxterriertenyésztők és tulajdonosok egyetlen
szaklapja.

Megjelenik gazdag tartalommal havonta.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Magyar Foxterriertenyésztők Egyesülete

Budapest, VII. kerület, István-út 2. sz.

SCHEINER GYULA „STADION” Budán, II., Margit-krt. 59.

Az Átrium filmpalota mellett. ☞ Telefon: 1-544-80, 1-665-72

Sport-, tornaterem-, játszótér felszerelések és iskolaberendezések. Hatóságok szállítója. Visszonteladók engedélyt kapnak. Katalógust küldök.

LOVAGLÓ- ÉS HAJTÓISKOLA

AZ ÁLLATKERTBEN!

LOVAGLÁS: egyéenként és osztályban, alapgyakorlatok, iskolalovaglás futószárral, kengyellel és kengyel nélkül, haladók tereploaglása stb.

HAJTÁS: gyermekek hajtása egyes-, kettes-, négyes- és ötösfogatokkal. Az állatkerti belépődíjon vagy évi bérletjegy árán felül:

1. 40 percig tartó loaglásért, egy, vagy kétlovas kocsi hajtásáért kezdőknek és haladóknak 1 pengő 50 fillér;
2. 20 jegyet tartalmazó jegyfűzet ára 24 pengő;
3. Tereploaglás esetenként és személyenként 5 pengő.

SZAKSZERŰ TANÍTÁS kezdők és haladók számára csütörtök kivételével naponta reggel 7-től 10-ig és délután 4-től 7-ig.

E L S Ö R E N D Ű B E T A N Í T O T T L O V A K !

A SZÉKESFŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT

pálmaházában délszaki növények gazdag gyűjteménye,

az akváriumban tengeri- és édesvízi állatok,

a kígyóházban óriás- és mérgeskígyók, gyíkok, békák, teknősök és díszhalak láthatók.

BELÉPŐDIJ: Felnőtteknek 20 fillér, 10 éven aluli gyermekeknek 10 fillér.

A TERMÉSZET

XXXII-EDIK ÉVFOLYAMÁNAK

TARTALOMJEGYZÉKE

ISMERETTERJESZTŐ CIKKEK, ELBESZÉLÉSEK, TÁRCÁK ÉS ÁLLATMESÉK.

Barcza Imre: Szeptember végén a Koprova-csúcson	13	Regős József: Az öröklés	14, 39, 68, 90
Behyna Miklós: Az érzékszervek szerepe a halak életében	117	— Az ivar az örökléstan megvilágításában	246, 269
— Hogyan látják egymást a halak?	240	Sátori József dr.: Vadgalambok az emberi települések közelében	291
Boroviczény Aladár: A havasicsókák (2 képpel)	35	Schenk Jakab: Nemzetközi vizsgálat a vadludak és vadrécék állományának megállapítására	292
— Az igazság az erdeiszalonka tavaszi vadászatáról (5 képpel)	107	Simonffy Béláné, özv.: Szelíd özikénk (2 képpel)	300
— Az őz vadászatáról és tenyésztéséről (4 képpel)	188	Soós Lajos dr.: Három híres csigagyűjtő	8
Borsodi László: Vad helyett — élmények, kalandok	145	— A halak hallásáról	187
— Új sírhalom az orgonabokrok alatt	201	Studinka László: Madárfészkek (6 képpel)	164
Dorning Henrik dr.: A kakukról	169	Szabados Antal ifj.: Habfészek	144
Fehér Jenő: Gázharc a természetben	37	— A legkisebb gerinces	262
Felix Endre: Kokláresz	52	Szabó Margit dr.: Élettartam és szaporodás	89
Hankó Kató: Madárkarácsonyfa	299	Szombath László: Sirályok a Dunán (4 képpel)	59
Kormos Tivadar dr.: Ormányos lovak (3 képpel)	194	— A páva (3 képpel)	161
Mészáros József, Igali: A hal, a halász és a törvény	212	— A gólya (3 képpel)	209
— Menyhalak nyomán	263	Szondy György: Mese az ősemberről s a farkaskölykökről	24
Molnár Gábor: Ford brazíliai gumiültetvényén (4 képpel)	115	— Az ember, a farkas, meg a bunda	277
Mottl Mária dr.: Néhány adat az állatok életéből	7	— Emlékezés egy régi kertre	278
— Az ember eredetéről (4 képpel)	86	Udvardy Miklós, ifj.: Élet a rétaljon (1 képpel)	287
Péntek Ferenc: Kacsahúzás a régi jó időkben	264	Varga Lajos dr.: Az állatok magatartása teljes napfogyatkozáskor	64
Pongrácz Sándor dr.: Az anyaságról (4 képpel)	66	— A denevérek vándorlása, gyűrtési tapasztalatok alapján	213
— Állat- és emberlélektani széljegyzetek	137	Verte Albert dr.: Néger nyíllal átlőtt magyar gólya (1 képpel)	147
— Beebe (6 képpel)	217	Wagner János dr.: Polipok (2 képpel)	6
Rapaics Raymund dr.: A magyar tölgyes (3 képpel)	3	— Csigahéjból készült hangszerek és zeneszerszámok (3 képpel)	140
— Hóvirágok (7 képpel)	31	— Pisztrángthalászat a Hámori-tavon (2 képpel)	238
— Som (2 képpel)	61	Waldherr Wolfgang: A dögre járó medve (5 képpel)	220, 243, 265
— Vadkörte (3 képpel)	83	Winkler Béla dr.: Az állatok öngyilkossága	290
— Körös (2 képpel)	112	Zay Imre gróf: A véreb nevelésének, tanításának és vezetésének hannoveri rendszere	45, 72, 124, 172
— Aratás (5 képpel)	135		
— Sziklaország népe (2 képpel)	159		
— Havasi fenyők (4 képpel)	183		
— Áfonya (2 képpel)	207		
— Szomorúfűz (4 képpel)	235		
— Pitypang (3 képpel)	259		
— Óshonos örökzöld növényeink (6 képpel)	283		

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Bohrandt Lajos: Sáros vármegye fehér rókái (1 képpel)	248	Farkas János, Balatoni: Szalonkák tömeges megjelenése	119
Csaba József: A sárgafejű-királyka biztosan fészkel hazánkban	94	Fekete Károly: Amikor a tűzokcsapat éhes	121
— Fára szálló erdeiszalonka	119	Gaal István dr.: A borzfuvar »rejtélyé»-hez	225
— Dongók a széncinege fészkeiben	121	Gatkiewicz Lajos lovag: A fészekrabló nagyfakopáncs (1 képpel)	149
Dorning Henrik dr.: A kékgalamb télen	92	— Ürgék	197

Gatkiewicz Lajos lovag: Egerek	198	Rapaics Raymund dr.: Csillaghúr (1 képpel)	249
Jánosy Tibor: Egy gyöngybagoly érdekes balesete Petronell közelében	17	— Zergevirág (1 képpel)	250
Kalmár Zoltán dr.: Kárókatona (2 képpel)	93	— A fekete-nadályfű (1 képpel)	273
Kleiner Endre dr.: Szajkó-vonulás	17	— Pillás-gyöngyperje (1 képpel)	273
Klőzel Oszkár: Egy siketfajdfészekről (1 képpel)	225	— Kései sárga-csodaszép őszibarack (1 képpel)	274
Kolosváry Gábor dr.: Az agyvelő villamos kisugár- zásai	125	— A mádi hárs mondája	274
Mariay Barnabás dr.: A balkáni-kacagógerle Biharban	121	— Verébirtás Libetbányán	293
Nadler Herbert: Cerva Frigyes (1 képpel)	20	Sátori József dr.: Eltévedt vendégek-e Magyar- országon a vörösnyakú-ludak	120
— Dürgő erdeiszalonka	119	— A faligyík újabb előfordulása hazánkban	251
— Szerkesztői megjegyzés	196	Schell József báró: Fácánok kései fészkelése	250
Pátkai Imre: A vándorsólyom reggelije	121	Schenk Jakab: Budapest környékén telelő gólyák	16
Radetzky Jenő: A balkáni-kacagógerle Székes- fehérváron	44	— A téli tavaszi időjárás és a vonuló madarak	43
— Keresztcsőrűek Székesfehérváron	44	— A nagyköcsag fészkelése a Velencei-tavon 1936. tavaszán	248
— A csíz fészkeléséről	44	Sólymosy László báró dr.: A havasicsóka újabb megjelenése hazánkban	95
Rapaics Raymund dr.: A halványodás (1 képpel) ..	18	Soós Lajos: Új adatok a vörivó denevérekről	73
— Embernövények (1 képpel)	18	— A magyar csiga Párisban	174
— A jeladó növény (1 képpel)	19	— A jávorszarvas háziásítása	293
— Az őszapó (1 képpel)	47	Spáth Gyula: Apácalúd Győr környékén	121
— A mahónia kertjeinkben (1 képpel)	48	Szent-Ivány József ifj.: Halászsasok Gömörben, kemény télen	17
— Milyen gyorsan növekednek a növények	48	Szilády Zoltán: A »borzfüvar« rejtélye	195
— Piroska és a farkas (1 képpel)	75	Tabakovics Gusztáv: Vadgerlice télen Pancsován ..	17
— Tövistelen sünkaktuszok (3 képpel)	95	Vasvári Miklós dr.: Indiai-lúd Magyarországon (1 képpel)	16
— A kaktusztövisek (2 képpel)	96	— Az indiai-lúd Magyarországon	43
— Kavicsvirág (1 képpel)	97	— A tukánok (1 képpel)	94
— Sejt-feszültség és szövet-feszültség a növényi testben	98	— Szokatlanul sötétshajú nagylilik (2 képpel) ..	119
— Az ujjas bütyökaktusz (1 képpel)	98	Vellich Károly: Az ugartyúkról (2 képpel)	224
— Gólyahír (1 képpel)	126	Vertse Albert dr.: Az őszapó (1 képpel)	16
— A farkas-viaszkaktusz (1 képpel)	126	Wagner János dr.: A zarándokok kagylója (2 képpel)	74
— A Mecsek bazsarózsája (1 képpel)	149	— A szépia héja mint csiszolóeszköz	198
— Varjúháj (1 képpel)	150	Szerkesztői üzenetek	26, 102, 154
— Börvény (1 képpel)	196		
— A magyar tea	226		

HIREK AZ ÁLLATKERTRŐL.

Bohutinsky Frigyes: Az állatkerti darvak (1 képpel) ..	23	Szabó Ferenc dr.: Egy ritka kis ragadozó (1 képpel) ..	51
— Az állatkert terráriumába ... (1 képpel)	52	— Szárazföldi vidra (1 képpel)	78
— A tavaszi szaporulat (1 képpel)	101	— A fiatal láma (1 képpel)	129
— Az állatkert ötös pony-fogata (1 képpel)	102	— Szökevények (1 képpel)	130
— Halászó patkány	130	— Mesterségesen táplált fiatal állatok (3 képpel) ..	177
— Két szirtisast ... (1 képpel)	153	— A világ legszebb nagymacska (1 képpel) ..	200
— A gyermekek játszótéren (2 képpel)	178	— Tamandua (2 képpel)	229
— A díszes-szarvasbéka (1 képpel)	201	— A majomház amerikai lakói (3 képpel)	253
— Tíz fekete-kaimán (1 képpel)	230	— A galléros-pávián (2 képpel)	296
— Az állatkert új majomgyűjteményének ... (2 képpel)	276	Szombaht László: Az óriáskígyó (1 képpel)	21
— Az állatkert emlősállománya (2 képpel)	298	— Téli világ az állatkerti tó körül (2 képpel)	22
Király Lajos: A pompás-begónia (1 képpel)	21	— A kígyászkeselyű (1 képpel)	50
— A pajzsvirág (1 képpel)	50	— A csóka (1 képpel)	77
— Fácia (1 képpel)	77	— A gólyák (1 képpel)	100
— Teacserjénk (1 képpel)	100	— A köcsagok röpdéjében (1 képpel)	101
— A jácintok és tulipánok (1 képpel)	128	— A tengeri állatok idei nagy szállítmánya (2 képpel)	153
— A csodacserje (1 képpel)	152	— Fészkelő feketehattyúk (2 képpel)	176
— A Judásfa (1 képpel)	176	— Koronásdaruk fiókái (1 képpel)	227
— Futórózsák (1 képpel)	199	— Rózsásgödényünk (1 képpel)	228
— Ehetőmagvú pálmafenyőnk (1 képpel)	199	— Új külföldi madarak (2 képpel)	229
— A szárnyas-fabarát (1 képpel)	251	— Fiatal cápák az akváriumban	252
— Rendezési munkálatok pálmaházunkban (3 képpel)	295	— A struccok (1 képpel)	252
Szabó Ferenc dr.: A kisragadozóház új lakói (1 képpel)	22	— A tengerirózsák (1 képpel)	275
		— A tengeriugorka (1 képpel)	297
		Az állatkert ajándékozói 24, 102, 154, 201, 227, 254, 277	

KÖNYVEKRŐL.

Éhik Gyula dr.: Gaál István »Amit rosszul tudunk. Természettudományi koholmányok és balítéle- tek.«	76, 128	Szalay László dr.: Lendl Adolf dr. »Keszthelyi prob- lémák«	98
Kubacska András dr.: »Magyar kertek«	198	— »Aquila«. A M. Kir. Madártani Intézet folyó- irata. Szerkeszti Csörgény Titus dr. 38—41. évfolyam	127
Gaál István dr.: Néhány észrevétel Éhik Gyula bírál- latára	99	Leidenfrost Gyula: »Keszthelyi tenger«	151
Leidenfrost Gyula: »Kék Adria«	294	Kőrösi Kornél dr.: »Az örökléstan alapismeretei« ..	175
Baloghné Hajós Terézia: »Az állatok beszélnek« ..	294	Dr. Otto Fehring: »Wildtiere und Haustiere« ..	275
Pénzes Antal dr.: Maderspach Viktor »Páreng-Retye- zát. Vadászataim a Déli-Kárpátokban«	49	Szilády Zoltán: Szondy György »A modern iskola és az ifjúság olvasmányai«	49

KÉPEK.

Abel nyomán : A Synoplotherium és egy újfundlandi kutya medenceöve	68	Hölzel Gyula : A him feketepárduc	200
Boroviczény Aladár : Havasicsóka	35	— Óriás-szarvasbéka	201
— Havasicsókák röpködése, amikor hóvihar támad	37	— A pávadaru és koronásdaru a két fiókéval	228
— Az erdeiszalonka fészke és tojásai a haraszton	108	— A szegedi rózsásgödény	228
— Fészken kotló erdeiszalonka	109	— Tizenkét új csilei-flamingó az állatkerti nagy tavon	229
— Hívásra jött őzbak	181	— Egyiptomi-fbisz és csóka a madárházi nagy röpdében	229
— Üzekedő őzbak ugrás közben	189	— A dolmányos-hangyász	229, 230
— Csalósíp hangjára figyelő őzbak	190	— Fekete-kaimánok az állatkerti terráriumban ..	230
— Somogyban, üzekedés idején, 24 óra alatt elejtett, hívásra jött, selejtezett tizenkét öreg őzbak agancsa	191	— Szárnyas-fabarát	251
Bostelmann, E. festménye után : Apró tengeri-rákokat óriás szájú halak pusztítanak el	217	— A két új struccotjő	252
— Bathyembyrx istiofhasma	220	— Fehértorkú-kapucinus vagy csuklyásmajmok ..	253
— Nagyszemű lapos halak fickándoztak Beebe ablaka előtt	221	— Nagyfejű-csuklyásmajom	254
Brandl Vilmos : Zöld hegyesfejű-kígyó	52	— A fekete-pókmajom az új majomházban	254
Celldömölki A. F. : Kékcinke a fészekodú bejáratánál	148	— Ezüstös csevolók csipkedik a tengeri-árvalány-hajat	276
Csanády Gusztáv dr. : A kerítésen túlnőtt zsiráfika	257	— A két gereza az állatkert új majomházában ..	276
Dömök Teréz : A jávai őslény	86	— A gereza hosszú, zászlós farka	277
— A neandervölgyi ősember	87	— Földmunka a pálmaházban	295
— A löszember	87	— A pázsitpótlók ifjítása pálmaházunkban	296
Eisentraut után : A denevér jobb szárnya számozott gyűrűvel	216	— A pálmaedény új kérget kap	296
Ébner S. : Farkas-viaszkaktusz	127	— Galléros-páviánok — him és nőtény — új ketrecükben	297
Erdélyi János dr. : Az állatkerti nagy tó nyáron ..	205	— A hirare az állatkertben	298
Faddy János : Japáni vadszőlő	18	— A mosómedve az állatkertben	298
Fári László : A mogoró termős virágzata és porzós barkája	34	Jablonkay Rezső : Szirtisas	154
— Somvirágzás	63	— Pávakakas teljes toldiszben	162
— Kerti nemes körte virága	83	Jermy László : Pávakakas az akácán	163
— Kései sárga-csodaszép őszibarack	274	Kalmár Zoltán dr. : Kárókatona	93
Farkas Géza : Japán mahónia	48	Kinszki Imre : Kárókatona az állatkerti nagy tó partján	81
Fekete Géza : Őszapó	47	Klőzel Oszkár : Siketfajdfészek	225
— Püspöksüveg-sünekaktusz	95	Knudsen D. : A »Bathysphaera«	219
— Püspöksüveg-sünekaktuszok magról kelt, fiatal példányai	96	Kunár Endre : Pávák az állatkerti sziklán	157
— Boglár-sünekaktusz	96	Lübke : Egyiptomi fródiák	67
— Díszes-sünekaktusz	96	Maksay : A Hámori-tó a Palota-szállóval	238
— Szarvas-sünekaktusz	97	Moinár Gábor : Bennszülöttek faluja a Tapajos-folyó partján	115
— Ujjas-bütyökkaktusz	98	— Gumifa Braziliában	116
Gries R. : Galléros-páviánok a müncheni állatkertben ..	296	— A gumifákkal beültetett hegyoldalak	116
Hege J. : A Cró Magnon ősember	88	— Víztorony Ford brazíliai telepén	117
Heilborn : A willendorfi Vénusz	67	Mottl Mária dr. : Az ormányos ló fejének életre keltett képe	195
Horváth Ernőné : Szomorúfűz a városligeti Vajdahunyad vára alatt	237	Nadler Ferenc : Hóvirágszedés a Háros-szigeten ..	31
Hölzel Gyula : Pompás-begónia az állatkert pálmaházában	21	— Réti-pitypang	261
— Az új óriás-kígyó	22	— Kövirózsa tölevélrózsái	283
— A két jaguár	22	Nadler Herbert : Herceg Hohenlohe-Oehringen Ágost páratlan tizenhatos szarvasagancsa	10
— Paradicsomdaru	23	— Gróf Teleki Béla páros tizenhatos szarvasagancsa	11
— Pajzsvirág az állatkertben	50	— Gróf Haller István páratlan tizenhatos szarvasagancsa	40
— Kígyászkeselyű	51	— Báró Bánffy László páros tizennégyes szarvasagancsa	41
— Hermelin az állatkertben	51	— Báró Inkey József páratlan huszas szarvasagancsa	70
— Fácia (Fatsia japonica)	77	— Baumgartner Ágost páros tizenhatos szarvasagancsa	71
— Szelíd csóka az állatkerti nagy röpdében	78	— Arnulf bajor királyi herceg páratlan tizenkettes szarvasagancsa	122
— Az állatkert szelíd vidrája	78	— Gróf Esterházy Ferenc páratlan huszas szarvasagancsa	123
— Az állatkert teacserjéje	100	— Báró Gautsch Oszkár páratlan tizennégyes szarvasagancsa	142
— Az állatkertben fészkelő gólyapár	100	— Herceg Hohenlohe-Oehringen Ágost páratlan huszonnyolcas szarvasagancsa	143
— Üstökösgémek a kócsagok röpdéjében	101	— Vadorzó által elejtett páratlan huszas szarvasagancsa	192
— Szaporulat az állatkerti vaddisznóknál	102	— Elhullott őzbak agancsa	193
— Az állatkert ötös pony-fogata	102	— Ganovszky N. páratlan tizenhatos szarvasagancsa	214
— Virágzó jácintok az állatkertben	129	— Suza Manó páros tizennégyes szarvasagancsa ..	215
— A fiatal láma az anyjával	129	— Gróf Andrassy Géza páros tizennégyes szarvasagancsa	270
— Nyest az állatkertben	130	— Gróf Andrassy Géza páratlan tizenhatos szarvasagancsa	271
— Csodacserje az állatkerti üvegházban	152	— Barkás mogorócsereje a Pilis-hegységben	33
— Szikla-halak az állatkerti akváriumban	153	Pénzes Antal : Virágzó somfa	62
— Piros-zsákállatok és gyűrűsférgék az Adriából ..	153	— Mocsári-gólyahír Ceglédbercel mellett	126
— Virágzó Júdásfa ága	176		
— Fészken kotló feketehattyú	177		
— A feketehattyú-család	177		
— Az amerikai-bövényborjú táplálása szoptató-üvegből	177		
— A kis oryx-bejza antilop szoptatása	178		
— Az árvaságra jutott két bárány	178		
— Gyermekek játszótéren az állatkertben	178		
— Új tornaszerek az állatkerti játszótéren	178		
— Dorothy Perkins futórózsza	199		
— Ehetőmagvú pálmafenyo	200		

Pénzes Antal : Pillás-gyöngyperje az Odvashegyen ..	273	Vajda László : Bazsarózsa a Zengő oldalán	149
Pintér Szuzsi : Cerva Frigyes utolsó fényképe	20	— Nagy-varjúháj a Hármashatárhegyen	150
Rapais Raymundné : »Kis furulyám szomorúfűz		— Sziklai tövisderce Susák mellett	159
ága« ; szobornúi az Erzsébet-téri sétakertben ..	236	— Sziklai sziléne a Domogled-hegyen	160
Studinka László : Közönséges-poszáta fészke	164	— Lombváltó börvény a Csíki-hegyeken	197
— Énekesrigó fészke	165	— Kékafonya a soproni erdőben	207
— Madárfészek a Hanság vidékén	166, 167	— Virágzó pirosáfonya a Magas-Tátrában	208
— Feketerigó fészke	168	— Édes-mozsárvirág	226
— Berki-tücsökmadár fészke	169	— Ligeti-csillaghúr Szentgotthárd mellett a	
— Tökéruca fiókái	288	Zsidai-völgyben	249
— Néhánynapos őzgida	300	— Magyar-zergevirág Budapesten, a Farkasvölgy-	
Szávai Vilmos : A tárnokréti gólya a benne megakadt		ben	250
nyíllal	147	— Sziki-pitypang Farnos mellett	259
Szobath László : Az állatkerti tó téli képe	22	— Kései-pitypang Szigetújfalu mellett	260
— A behavazott madárház	23	— Fekete-nadályfű Sződön	273
— A tengeri-ugorka az állatkerti akvárium egyik		— Fehér-fagyöngy akácán	284
medencéjében	297	— Tölgyfán kapaszkodó borostyán a Hárshegyen	285
Vadas Ernő : Az erdő téli takarója	1	— Egértövis az erdő alján a Harsányhegyen	286
— Sirályok a Dunán	57	— Babérlevelű-farkashárs a Vérteshegységben	286
— Téli vendégeink	59	— Lónyelv a Harsányhegyen	287
— Kéregetés	60	Vellich Károly : Ugartyúk	224, 225
— Vitorlázás	61	Vertse Albert dr. : A Felsőszentivánon elejtett és kitö-	
— A Lánchíd alatt keringő sirályok	65	mött indiai-lúd	16
— Kavicsvirág	97	— Ózszapó	17
— Aratás után	133	— Tukán	94
— Aratás	135	— Két érdekes színezetű kitömött nagylilik	120
— Aratólány	136	Vezényi Elemér : Tavasz a haraszton	105
— Aratók	137	— Dürgő szalonkák	107
— A cséplőgépnél	138	— Az erdeiszalonka	111
— Az öregek fészkeikben, a kéményen	210	Wagner János dr. : Tengerparti részlet Ica közelében	6
— Gólyacsalád a háztetőn	211	— Pézsmáspolip	7
— »Indulás«	212	— A zarándokok kagylójának külső oldala	74
— Szomorúfűz a réten	233	— A zarándokok kagylójának belső oldala	75
— Szomorúfűzek a városligeti tó partján	235	— A Tritonium nodiferum L. nevű csigafaj háza ..	140
— Karácsony	281	— Két díszes Cerithium vulgatum Brug.	141
Vajda Ernő : Leánykőkörcsin virágnyláskor a Kő-		— Tigriscsigák házai	141
hegyen	29	— A Hámori-tó	239
— Henyefenyő a Magas-Tátrában	183	Waldherr Wolfgang : A harmadik magasülés ; erről	
— Círbolya-óriás a Kistarpataki-völgyben	184	kapta a medve a halálos golyót	266
— Círbolyafenyő a Poprádi-tó mellett a Tátrában	185	— A harmadik dög hely	266
— Henyefenyő ága örvösen elhelyezett tobozokkal	186	— A kimúlt medve, ahogyan rátaláltak	267
Vajda László : Arany János tölgyei a Margitszigeten	4	— A dermedt medve leszállítása a szekérhez	267
— Csermakk a bozontos kupacsban	5	— A szerző az elejtett ötéves hím medvével	268
— Földitök Óbudán, a Táborhegyen	19	Whitelaw B. : Beebe a mélységben alvó halakra	
— Jeladó növény	20	bukkant	218
— Téltemető a Jánoshegyen	32	— Csodálatos alakú csigák	218
— Téltemető az olvadó hóban	32	Ismeretlen és névtelen szerzők : A hédervári öreg tölgy	3
— Leánykőkörcsin a Hármashatárhegyen	33	— Emberi medencecsontok	68
— Piroska a Zsidai-völgyben	75	— A tapír koponyája	194
— Virágzó vadkörtefa a Pilis alján	84	— A Proboscidipparion koponyája	194
— Odvasörzsi vadkörtefa a Bucsinavölgyben ..	85	— Hritz Miklós 1935 november havában Sáros	
— Mannakőrís Pilis-Szentiván fölött	113	vármegyében, Cséres mellett lőtt fehér rókájával	248
— Magaskőrís Óbányapusztán, a Bakonyban	114	— A szelíd őz a karácsonyfa mellett	301

